

K A R E L M A R X

**OBČANSKÁ VÁLKA
VE FRANCII**

851111

85205

1951

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA, PRAHA

MZK — PK Brno

3119681139

112157

29623 c

Z německého originálu „Der Bürgerkrieg in Frankreich“, vydaného r. 1934
nakladatelstvím cizojazyčné literatury v Moskvě, přeložil Ladislav Štoll za
redakční spolupráce Miluše Svatošové. Obálku navrhl Ing. Karel Poličanský.

ÚVOD BEDŘICHA ENGELSE

4-12
40-61

Návrh, aby byla znovu vydána adresa Generální rady Internacionály o „Občanské válce ve Francii“ a opatřena úvodem, byl pro mne nečekaný. Proto se tu mohu jen stručně dotknout nejpodstatnějších bodů.

Především uvedené delší práci obě kratší adresy Generální rady o německo-francouzské válce. Jednak proto, že v „Občanské válce“ jsou poukazy na druhou adresu, která sama bez první není úplně srozumitelná. Ale také proto, že obě adresy, rovněž sepsané Marxem, jsou právě tak jako „Občanská válka“ vynikajícími ukázkami podivuhodného daru spisovatelova, který po prvé osvědčil v „Osmnáctém brumairu Ludvíka Bonaparta“, daru pochopit jasně povahu, dosah a nutné důsledky velikých dějinných událostí v době, kdy se tyto události ještě odehrávají před našima očima anebo teprve právě skončily. A konečně proto, že v Německu ještě dodnes musíme trpět důsledky oněch událostí, které Marx předpověděl.

Což se nesplnilo to, co říká první adresa, že zvrhne-li se obranná válka Německa proti Ludvíku Bonapartovi v dobovací válku proti francouzskému lidu, že Německo bude muset znovu prožít v ještě větší míře všechno neštěstí, které je stihlo po tak zvaných osvobozovacích válkách? Což jsme dále nezažili celých dvacet let Bismarckova panství a místo pronásledování demagogů — výjimečný zákon a štvanci na socialisty, s touž policejní zvěří, s doslovně týmž hanebným výkladem zákonů?

A což se doslovně nesplnila předpověď, že anexe Elsasska-Lotrinska „vžene Francii do náručí Ruska“ a že po této anexi se Německo stane buď zjevným pacholkem Ruska, anebo se bude musit po krátkém oddechu připravovat k nové válce, a

to „k rasové válce proti spojeným rasám Slovanů a Románů“? Nevehnala anexe francouzských provincií Francii do náručí Ruska? Nenamáhal se Bismarck plných dvacet let marně o přízeň carovu, neusiloval o ni ještě hanebnějšími službami, než jaké bylo zvyklé klást k nohám „svaté Rusi“ malé Prusko, dříve než se stalo „první velmocí Evropy“? A což nevíš ještě každým dnem nad naší hlavou Damoklov meč války, v jejíž první den budou veškeré písemné závazky knížat rozprášeny jako plevy, války, o níž není jisté nic jiného než absolutní nejistota jejího konce, války rasové, ve které patnáct nebo dvacet milionů ozbrojenců zpusťší celou Evropu a která se dosud nerozběsnila jen proto, poněvadž úplná nevypočitatelnost jejího konečného výsledku nahání strach i nejsilnějším z velkých vojenských států?

Tím spíše je naší povinností, abychom tyto polozapomenuté skvělé doklady dalekovidnosti mezinárodní dělnické politiky z roku 1870 opět učinili přístupnými německým dělníkům.

Co platí o obou těchto provoláních, platí též o „Občanské válce ve Francii“. Dne 28. května podlehl poslední bojovníci Komuny přesile nepřátel na svazích Bellevillu a již dva dny nato, dne 30. května, předčítal Marx Generální radě práci, v níž je vylíčen historický význam Pařížské komuny v stručných, silných, ale výrazných a především pravdivých rysech, jakých nebylo poté už nikdy dosaženo v celé obrovské literatuře o tomto předmětu.

Dík hospodářskému a politickému vývoji Francie od roku 1789 ootla se Paříž v posledních padesáti letech v takové situaci, že tam nemohla vypuknout revoluce, která by nenabyla proletářské povahy, a to tak, že proletariát, který vítězství vykoupil svou krví, po vítězství vystoupil s vlastními požadavky. Tyto požadavky byly více méně nejasné a dokonce zmatené, podle příslušného vývojového stadia pařížských dělníků; posléze však všechny vrcholily v požadavku odstranění třídního protikladu mezi kapitalisty a dělníky. Jak se to mělo stát, to se ovšem nevědělo. Avšak požadavek sám, při veškeré své neurčitosti, představoval nebezpečí pro soudobý společenský řád; dělníci, kteří jej kladli, byli ještě ozbrojeni; proto pro měšťáky, stojící u státního kormidla, bylo prvním příkazem odzbrojení dělníků. Odtud po každé revoluci, kterou vybojovali dělníci, nový boj, který končí porážkou dělníků.

To se stalo po prvé roku 1848. Liberální měšťáci parlamentní

oposice pořádali reformní bankety, aby prosadili volební reformu, která měla jejich straně zabezpečit panství. Boj s vládou je stále více nutil dovolávat se lidu, a proto musili pozvolna pouštět dopředu radikální a republikánské vrstvy buržoasie a maloměšťáctva. Za těmi však již stáli revoluční dělníci, kteří si od roku 1830 osvojili mnohem více politické samostatnosti, než měšťáci a dokonce i republikáni tušili. Jakmile mezi vládou a opozicí došlo ke krizi, zahájili dělníci pouliční boj: Ludvík Filip zmizel a s ním zmizela i volební reforma; místo nich vznikla republika, a to republika, kterou sami vítězni dělníci nazvali „sociální“ republikou. Co se rozumí touto sociální republikou, nebylo jasné nikomu, ani dělníkům samým. Ti však měli nyní zbraně a byli mocí ve státě. Proto jakmile buržoasní republikáni, stojící u vesla, ucítili jen poněkud pevnou půdu pod nohama, bylo jejich prvním cílem odzbrojit dělníky. To se stalo za červnového povstání roku 1848, do něhož byli dělníci vehnáni přímým porušením slova, otevřeným posměchem a pokusem vypovědět nezaměstnané do odlehlé provincie. Vláda si zajistila ohromnou přesilu. Po pětidenním hrdinném boji dělníci podlehlí. A nyní nastalo děsné masakrování bezbranných zajatců, nevídané ode dnů občanských válek, které byly úvodem k zániku římské republiky. Bylo to po prvé, kdy buržoasie ukázala, s jak šílenou krutostí se dovede mstít proletariátu, odvážel-li se vystoupit proti ní jako zvláštní třída s vlastními zájmy a požadavky. A přece byl rok 1848 ještě dětskou hrou oproti běsnění buržoasie z roku 1871.

Trest následoval vzápětí. Jestliže proletariát ještě nemohl vládnout ve Francii, tu buržoasie toho již nebyla schopna. Ale spon tehdy ne, kdy ještě většinou byla monarchistického smýšlení a kdy byla rozštěpena ve tři dynastické strany a čtvrtou republikánskou stranu. Její vnitřní rozepře dovolily dobrodruhu Ludvíku Bonapartovi, aby uchvátil veškeré mocenské posice — armádu, policii, správní mašinerii — a dne 2. prosince 1851 vyhodil do povětří poslední pevnou baštu buržoasie, Národní shromáždění. Začalo druhé císařství, vykořisťování Francie bandou politických a finančních dobrodruhů, avšak zároveň také průmyslový rozvoj, jaký nebyl nikdy možný za úzkoprseho a úzkostlivého systému Ludvíka Filipa, při vylučném panství jen malé části velké buržoasie. Ludvík Bonaparte vzal kapitalistům jejich politickou moc pod záminkou, že bude chránit buržoasii proti dělníkům a dělníky opět proti buržoa-

sii; zato však jeho panství podporovalo spekulaci a průmyslovou činnost, zkrátka rozmach a obohacování veškeré buržoasie měrou dosud neslýchanou. Ještě větší měrou se ovšem rozmáhala korupce a hromadné zlodějství, jehož střediskem se stal císařský dvůr, který z tohoto obohacování pobíral svá tučná procenta.

Leč druhé císařství bylo výzvou k francouzskému šovinismu, bylo požadavkem obnovení hranic prvního císařství, ztracených roku 1814, nejméně však hranic první republiky. Francouzské císařství v hranicích staré monarchie, ba dokonce v ještě omezenějších hranicích z roku 1815, nemohlo dlouho existovat. Odtud nezbytnost občanských válek a rozšiřování hranic. Avšak žádné rozšiřování hranic neoslňovalo fantasii francouzských šovinistů tolik, jako rozšíření hranic na účet německého levého rýnského břehu. Jedna čtvereční míle na Rýnu platila pro ně víc než deset čtverečních mil v Alpách nebo někde jinde. S nastolením druhého císařství stal se požadavek vrácení levého rýnského břehu — najednou či po částech — pouze otázkou času. Tento čas nadešel s prusko-rakouskou válkou z roku 1866. Bonapartovi, napálenému Bismarckem — a svou vlastní přechytralou politikou otálení — v nadějích na „územní odškodnění“, nezbylo nyní nic jiného než válka, která vypukla roku 1870 a zahнала ho nejprve k Sedanu a potom k Wilhelmshöhe.¹

Nezbytným následkem byla pařížská revoluce ze 4. září 1870. Císařství se zhroutilo jako domek z karet a byla opět prohlášena republika. Avšak nepřítel stál před branami; armády císařství byly buď beznadějně uzavřeny v Metzách nebo zajaty v Německu. V této tísní dovolil lid pařížským poslancům bývalého zákonodárného sboru, aby vytvořili „vládu národní obrany“. Souhlas k tomu byl dán tím spíše, že nyní všichni Pařížané schopní nosit zbraně vstoupili za účelem obrany do národní gardy a byli ozbrojeni, takže dělníci v ní nyní tvořili velikou většinu. Brzy však propukl rozpor mezi vládou, která se skládala téměř jen z měšťáků, a mezi ozbrojeným proletariátem. Dne 31. října dobyly dělnické bataliony radnice a zajaly některé členy vlády; zrada, přímé porušení slova daného vládou a zásah několika maloměšťáckých batalionů zajaté opět

¹ Dne 2. září 1870 byla francouzská armáda poražena u Sedanu a zajata i s císařem. Napoleon III. byl internován na zámku Wilhelmshöhe u Kaselu. (Pozn. red.)

osvobodily, a aby bylo zamezeno propuknutí občanské války v nitru města obleženého cizí vojenskou mocí, byla dosavadní vláda ponechána u moci.

Konečně dne 28. ledna 1871 se vyhladovělá Paříž vzdala. Avšak se cíť v dějinách válek dosud neslýchanou. Pevnosti byly vydány, hradby odzbrojeny, řadové vojsko a mobilní garda vydaly zbraně a samy byly prohlášeny za válečné zajatce. Avšak národní garda podržela své zbraně a děla a uzavřela s vítězi pouze příměří. Vítězové se ani neodvážili triumfálního vjezdu do Paříže. Odvážili se obsadit jen malý koutek Paříže, který beztak částečně tvořily veřejné sady, a ten obsadili ještě jenom na několik dnů! A po tuto dobu byli ti, kdo 131 dnů obléhali Paříž, sami obklíčeni ozbrojenými pařížskými dělníky, kteří bedlivě bděli, aby žádný „Prušák“ nepřekročil úzké hranice koutku přenechaného cizímu dobyvateli. Takový respekt vstřípili pařížští dělníci vojsku, před nímž veškeré armády císařství složily zbraně; a prušťí junkeři, kteří přišli, aby se pomstili na ohnisku revoluce, musili uctivě stanout a salutovat právě této ozbrojené revoluci!

Po dobu války se pařížští dělníci omezili na požadavek energického pokračování v boji. Nyní však, kdy po kapitulaci Paříže došlo k mřu, musel Thiers, hlava nové vlády, pochopit, že panství majetných tříd — velkostatkářů a kapitalistů — je v ustavičném nebezpečí, dokud pařížští dělníci mají v rukou zbraně. Jeho prvním dílem byl pokus o jejich odzbrojení. Dne 18. března vyslal řadová vojska s rozkazem uloupit artilerii, která patřila národní gardě a která byla vybudována v době obležení a zaplacená veřejnými sbírkami. Pokus selhal, Paříž zbrojila k odboji jako jeden muž a válka mezi Paříží a francouzskou vládou sídlící ve Versailles byla vyhlášena. Dne 26. března byla zvolena a dne 28. prohlášena Pařížská komuna. Ústřední výbor národní gardy, který dosud držel moc ve svých rukou, předal ji do rukou Komuny, když byl dříve ještě nadekretoval odstranění skandální pařížské „mravnostní“ policie. 30. března odstranila Komuna odvody a stálé vojsko a za jedinou ozbrojenou moc prohlásila národní gardu, k níž měli náležet všichni občané schopní nosit zbraň; zrušila všechny činy od října 1870 až do dubna 1871, při čemž zaplacené již částky byly převedeny na budoucí nájemné, a zastavila prodej věcí zastavených v městské zastavárně. Téhož dne byli potvrzeni ve svém úřadě cizinci zvolení do Komuny, neboť „prapor Komuny

je praporem světové republiky". — Dne 1. dubna bylo usneseno, že nejvyšší služné zaměstnanců Komuny, tedy i jejích členů samých, nesmí převyšovat 6000 franků (4800 marek). Následujícího dne byl vydán dekret o odluce církve od státu, o zrušení všech státních platů na náboženské účely, jakož i nacionalisaci všech církevních statků; v souvislosti s tím bylo dne 8. dubna vydáno nařízení, které bylo pak postupně prováděno, aby ze škol byly odstraněny všechny náboženské symboly, obrazy, dogmata, modlitby, zkrátka „všechno to, co patří do oblasti svědomí každého jednotlivce". Dne 5. dubna se zřetelem k tomu, že se denně opakovaly případy stílení zajatých bojovníků Komuny versailleskými vojáky, byl vydán dekret o zatčení rukojmí, který však nikdy nebyl proveden. — Dne 6. dubna vyvezl 137. prapor národní gardy guillotinu, která pak byla za bouřlivého jásotu lidu veřejně spálena. — Dne 12. dubna se Komuna usnesla, aby byl stržen vítězný sloup na Vendômešském náměstí, ulitý Napoleonem po válce roku 1809 z ukořistěných děl, jako symbol šovinismu a nacionálního štvání. To bylo provedeno 16. května. — Dne 16. dubna nařídila Komuna provedení soupisu továren zastavených továrny a vypracování plánu na to, aby tyto továrny uvedli do chodu dělníci tam zaměstnaní, kteří se měli sdružit v kooperativní družstva, jakož i plán na sjednocení těchto družstev v jeden veliký svaz. — Dne 20. dubna odstranila noční práci pekařů a zrušila zprostředkovatelnou práci, které byly od dob druhého císařství monopolně ovládány osobami jmenovanými policií — prvotřídními vykořisťovateli dělnictva; zprostředkování práce bylo přiděleno městským správám dvaceti pařížských arrondissementů (okresů). — Dne 30. dubna nařídila zrušení zastaváren, poněvadž jsou prostředkem soukromého vykořisťování dělníků a odporují právu dělníků na jejich pracovní nástroje a na úvěr. — Dne 5. května se usnesla, aby byla zbořena kaple pokání, postavená na usmíření za popravu Ludvíka XVI.

Tak, počínaje 18. březnem, vystoupil ostře a jasně do popředí třídní charakter pařížského hnutí, dosud zatlačovaný do pozadí bojem proti cizímu vpádu. Tak jako v Komuně zasedali skoro jenom dělníci nebo uznaní dělničtí zástupci, tak také jejich usnesení měla rozhodně proletářský charakter. Komuna dekretovala buď takové reformy, kterých se republikánská buržoasie zdržovala jenom ze zbabělosti, které však byly nutnou základnou pro svobodnou činnost dělnické třídy. Bylo to na

příklad uskutečnění zásady, že vůči státu je náboženství pouze soukromou věcí. Nebo vydávala Komuna usnesení, která byla přímo v zájmu dělnické třídy a která se zčásti hluboko zařezávala do starého společenského řádu. K tomu všemu však mohly být v obleženém městě udělány jen první kroky. A od počátku května byly všechny síly zaměstnány bojem proti stále početnějším vojskům versailleské vlády.

Dne 7. dubna se versailleští zmocnili přechodu přes Sein u Neuilly na západní frontě Paříže; naproti tomu byli dne 11. dubna při útoku na jižní frontě odrazeni generálem Eudensem a utrpěli velké ztráty. Paříž byla ustavičně bombardována, a to týmiž lidmi, kteří bombardování města Prusáky pranýřovali jako svatokrádež. Tíž lidé žebřali nyní u pruské vlády o rychlé vrácení francouzských vojáků zajatých u Sedanu a Met, kteří jim měli dobýt zpět Paříže. Postupný návrat těchto oddílů přinesl versailleským od počátku května rozhodnou převahu. To se ukázalo již dne 23. dubna, kdy Thiers přerušil vyjednávání, zahájené na návrh Komuny, o výměně pařížského arcibiskupa a celé řady jiných páterů, kteří byli drženi v Paříži jako rukojmí, za jediného Blanquiho, který byl dvakrát zvolen do Komuny, ale byl zajat v Clairveaux. A ještě více se to ukázalo ve změněném tónu Thiersově; až dosud byl zdrženlivý a dvojsmyslný, náhle se stal drzým, hrozivým, brutálním. Na jižní frontě dobyli versailleští dne 3. května reduty Moulin Saquet, dne 9. května pevnosti Issy, střelbou úplně rozvalené, dne 14. května pevnosti Vanves. Na západní frontě dobývali četných vesnic a budov, táhnoucích se až k hradební zdi, a postupovali ponenáhlu až k hlavní hradbě; dne 21. května se jim podařilo díky zradě a pro nedbalost národní gardy, která zde byla postavena, vniknout do města. Prusáci, kteří obsadili severní a východní pevnost, dovolili versailleským proniknout na severu města územím, které jim bylo příměřím zakázáno, a tak podniknout útok na dlouhé frontě, kterou pařížští museli považovat za chráněnou příměřím a kterou měli proto jen slabě obsazenu. Proto byl odpor v západní polovině Paříže, ve vlastní čtvrti boháčů, jen slabý; odpor se stával čím prudším a houževnatějším, čím více se blížily vnikající oddíly k východní polovině města, vlastní dělnické části. Teprve po osmidenním boji podlehli poslední obhájci Komuny na návrších bellevillském a ménilmontantském, a tehdy vraždění bezbranných mužů, žen a dětí, které zuřilo stupňujíc se po celý týden, dosáhlo svého

vrcholu. Zadovka nezabýjela již dosti rychle, poražení byli odstřelováni mitrailleusami po stovkách. „Zeď komunardů“ na hřbitově Père Lachaise, kde byla dokonána poslední hromadná vražda, stojí podnes jako němý, ale výmluvný svědek toho, jaké zuřivosti je schopna vládnoucí třída, odvážila-li se proletariát zastat se svého práva. Když se pak ukázalo, že je nemožné všechny povraždit, došlo k hromadnému zatýkání a odstřelování jednotlivých obětí, svévolně vybíraných ze řad zajatců; ostatní byli odváděni do velikých táborů, kde čekali na válečný soud. Pruské vojsko, obléhající severovýchodní polovinu Paříže, mělo rozkaz nepropustit ani jednoho uprchlíka; přesto důstojníci často přimhouřili oko, když vojáci poslechli raději hlasu lidskosti než rozkazu vrchního velitelství. Zejména saský armádní sbor se proslavil tím, že si počínal velmi humánně a propustil mnoho lidí, kteří zřejmě byli bojovníky Komuny.

Hledíme-li dnes, po dvaceti letech, na činnost a historický význam Pařížské komuny z roku 1871, tu shledáváme, že vylicení podané v „Občanské válce ve Francii“ potřebuje ještě několik doplňků.

Členové Komuny se dělili na většinu, blanquisty, kteří převládali i v Ústředním výboru národní gardy, a na menšinu, skládající se z členů Mezinárodního dělnického sdružení, převážně přívrženců proudhonovské socialistické školy. Blanquisté byli tehdy z velké části socialisty jen revolučním proletářským instinktem; jenom málo z nich se pracovalo, díky Vaillantovi, který znal německý vědecký socialismus, k větší zásadové jasnosti. Odtud je pochopitelné, proč po stránce hospodářské bylo opomenuto mnohé, co podle dnešního našeho názoru bylo nutné, aby Komuna učinila. Nejříze pochopitelný je ovšem posvátný respekt, s jakým se Komuna uctivě zastavila před branami Francouzské banky. To byla i těžká politická chyba. Banka v rukou Komuny — to mělo větší cenu než deset tisíc rukojmí. To znamenalo tlak celé francouzské buržoasie na versaillskou vládu, aby uzavřela mír s Komunou. Ještě podivuhodnější však je to, jak často Komuna správně postupovala, přestože byla složena z blanquistů a proudhonovců. Samozřejmě, že za hospodářské dekrety Komuny, za jejich přednosti i nedostatky, jsou v první řadě odpovědní proudhonovci, tak

jako blanquisté za její politická jednání a opomenutí. V obou případech chtěla ironie osudu tomu — jako vždy, přijdou-li k veslu doktrináři — že ti i oni dělali pravý opak toho, co jim předpisovala jejich školní doktrína.

Proudhon, tento socialista malorolníků a řemeslnických mistrů, fakticky sdružení nenáviděl. Řekl o něm, že je v něm více špatného než dobrého, že je svou povahou neplodný, ba škodlivý, poněvadž je jedním z okovů poutajících dělnickou svobodu; je prý pouhým dogmatem, neplodným, tíživým, odporujícím jak svobodě dělníka, tak i ekonomii práce; jeho nevýhody prý rostou rychleji než výhody; konkurence, dělba práce a soukromé vlastnictví jsou prý oproti němu hospodářskými silami. Jenom ve výjimečných případech — jak je Proudhon nazývá — ve velkopřemyslu a velikých podnicích, jako na příklad na železnicích — je prý sdružování dělníků na místě. (Viz „Idée générale de la Révolution“, 3. étude.)

Kolem roku 1871 přestal být velkopřemysl dokonce i v Paříži, ústředním sídlem uměleckého řemesla, již natolik výjimkou, že jeden z nejdůležitějších dekretů Komuny nařizoval organizaci velkopřemyslu a dokonce i manufaktury na základě dělnických sdružení, která měla být zakládána nejen v každé továrně, nýbrž která se měla spojit v jeden veliký svaz, zkrátka organizaci, která, jak Marx v „Občanské válce“ zcela správně říká, musela posléze nutně vést ke komunismu, tedy k přímému protikladu proudhonovského učení. Proto také Komuna byla hrotem proudhonovské školy socialismu. Tato škola dnes zmizela z kruhů francouzského dělnictva; nyní tu nesporně panuje jak mezi „possibilisty“¹, tak i mezi „marxisty“ theorie Marxova. Jen mezi „radikální“ buržoasií jsou ještě proudhonovci.

Blanquistům se nedařilo o nic lépe. Vychování ve spiklecké škole, stmelení odpovídající tomu přísnou disciplínou, vycházeli z názoru, že poměrně malý počet rozhodných, dobře organizovaných mužů může v daném příznivém okamžiku nejen uchvátit kormidlo státu, nýbrž že vyvine-li velikou, bezohlednou energii, může je udržet tak dlouho, až se mu podaří strhnout masu lidu do revoluce a seskupit je kolem malého hloučku vůdců. K tomu patřila především nejpřísnější diktátorská centralisace veškeré moci v rukou nové revoluční vlády.

¹ Possibilismus — oportunistický směr ve francouzském dělnickém hnutí koncem XIX. století. (Pozn. red.)

A co učinila Komuna, kterou tvořili právě tito blanquisté? Ve všech svých proklamacích k francouzskému obyvatelstvu provincií vyzývala, aby vytvořilo volnou federaci všech francouzských komun s Paříží, národní organizaci, která měla být po prvé skutečně vytvořena samým národem. Právě ona potlačující moc dosavadní centralisované vlády, armáda, politická policie, byrokracie, kterou vytvořil Napoleon roku 1798 a kterou od té doby přejímala každá nová vláda jako vítaný nástroj, jehož používala proti svým odpůrcům, právě tato moc měla padnout všude tak, jako již padla v Paříži.

Komuna musela hned od prvopočátku uznat, že dělnická třída, jakmile jednou dospěla k panství, nemůže dále hospodařit se starým státním strojem; že tato dělnická třída, nemá-li opět pozbyt svého právě dobytého panství, musí jednak odstranit celou starou potlačovací mašinerii, dosud používanou proti ní samé, jednak se však zajistit proti svým vlastním delegátům a úředníkům tím, že je všechny bez výjimky prohlásila za každýkoli sesaditelné. V čem záležel charakteristický rys dosavadního státu? Společnost si vytvořila zvláštní orgány k obstarávání svých společných zájmů původně prostou dělbu práce. Ale tyto orgány, především hlavní z nich — státní moc, se časem, sloužíce svým vlastním zájmům, proměnily ze služebníků společnosti v její pány. To vidíme na př. nejenom v dědičné monarchii, nýbrž i v demokratické republice. Nikde netvoří „politikové“ izolovanější a mocnější skupinu v národě než právě v Severní Americe. Tam každá z obou velikých stran, kterým střídavě připadá panství, je opět ovládána lidmi, kteří z politiky dělají obchod, kteří spekulují na místa v zákonodárných sborech federace, jakož i jednotlivých států, nebo kteří žijí z agitace pro svou stranu a jsou po jejím vítězství odměňováni místy. Je známo, jak se Američané již třicet let pokoušejí setřást toto jho, které se stalo nesnesitelným, a jak přesto stále hloub klesají do tohoto bahna korupce. Právě v Americe můžeme nejlépe vidět, jak postupuje toto osamostatňování státní moci oproti společnosti, které měla původně sloužit jako pouhý nástroj. Není tam ani dynastie, ani šlechta, ani stálé vojsko, kromě několika vojáků hlídajících Indiány, není tam byrokracie v pevném postavení a s právem na pensí. A přece tu jsou dvě velké bandy politických spekulantů, které střídavě uchvacují státní moc a vykořisťují ji nejkorupčnějšími prostředky a k nejkorupčnějším cílům — a národ je bezmocný proti těmto dvěma

velikým kartelům politiků, kteří domněle jsou v jeho službách, ve skutečnosti jej však ovládají a plundrují.

Proti této, ve všech dosavadních státech nevyhnutelné přeměně státu a státních orgánů ze služebníků společnosti v pány nad společností použila Komuna dvou neomylných prostředků. Především veškerá místa správní, soudcovská, učitelská obsazovala lidmi volenými na základě všeobecného hlasovacího práva, a to tak, že zvolení mohli být kdykoli odvoláni rozhodnutím voličů. A za druhé platila za všechny služby, vysoké i nízké, pouze takovou mzdu, jakou dostávali jiní dělníci. Nejvyšší plat, jaký vůbec vyplácela, byl 6000 franků. Tím byla bezpečně učiněna přítrž honbě za místy a kariérismu i bez vázaných mandátů — které Komuna mimo to zavedla — u delegátů do zastupitelských sborů.

Toto rozmetání staré státní moci a její nahrazení novou, vskutku demokratickou, je zevrubně vylíčeno v třetím oddílu „Občanské války“. Bylo však nutné zmínit se stručně ještě jednou o některých rysech této záměny, poněvadž právě v Německu se pověřivá víra ve stát přenesla z filosofie do obecného vědomí buržoasie, ba dokonce do vědomí i mnohých dělníků. Podle filosofické představy je stát „uskutečněním ideje“ čili do filosofického jazyka převedeným královstvím božím na zemi, je oblastí, kde se uskutečňuje anebo má uskutečnit věčná pravda a spravedlnost. Z toho pak vyplývá pověřivé uctívání státu a všeho toho, co se státem souvisí, uctívání, které se zakořeňuje tím snáze, že si lidé od dětství zvykli domnívat se, že záležitosti a zájmy společné celé společnosti nemohou být obstarávány a hájeny jinak, než jak tomu bylo dosud, totiž státem a jeho dobře zaopatřenými úředníky. Lidé se domnívají, že učinili již zvlášť odvážný krok, když se osvobodili od víry v dědičnou monarchii a přísahají na demokratickou republiku. Ve skutečnosti však není stát nic jiného než mašinerie na potlačování jedné třídy druhou třídou, a to v demokratické republice o nic méně než v monarchii. A v nejlépším případě je stát zlem, které zdědí proletariát, zvítězivší v boji o třídní panství; zvítězivší proletariát bude muset právě tak jako Komuna co nejrychleji odříznout nejhorší stránky tohoto zla, dokud pokolení vyrostlé v nových, svobodných společenských poměrech nebude s to celé to státní haraburdí vyhodit.

Sociálně demokratický šosák v poslední době opět propadl blahodárné hrůze při slovech: diktatura proletariátu. Nuže dob-

rá, pánové, chcete vědět, jak tato diktatura vypadá? Pohleďte na Pařížskou komunu. To byla diktatura proletariátu.

V Londýně, v den 20. výročí Pařížské komuny, dne 18. března 1891.

Napsáno B. Engelsem pro knižní vydání Marxovy „Občanské války ve Francii“, které vyšlo v Berlíně roku 1891

PRVNÍ ADRESA GENERÁLNÍ RADY MEZINÁRODNÍHO DĚLNICKÉHO SDRUŽENÍ O NĚMECKO-FRANCOUZSKÉ VÁLCE

ČLENŮM MEZINÁRODNÍHO DĚLNICKÉHO SDRUŽENÍ V EVROPE A VE SPOJENÝCH STÁTECH

V Ustavujícím manifestu Mezinárodního dělnického sdružení z listopadu 1864 jsme řekli: „Předpokládá-li osvobození dělnické třídy bratrské sjednocení a spolupráci dělnické třídy, jak může dělnická třída splnit toto veliké poslání, dokud zahraniční politika, sledující zločinné plány, rozeštvává vzájemně proti sobě nacionální předsudky a v loupežných válkách plýtvá krví a majetkem lidu?“ A označili jsme zahraniční politiku, o níž usiluje Internacionála, těmito slovy: „Prosté zákony mravnosti a spravedlnosti, jimiž se mají vzájemně řídit soukromé osoby, musí být uplatňovány jako nejvyšší zákony i ve styku mezi národy.“

Není divu, že Ludvík Bonaparte, který usurpoval svou moc využiv třídního boje ve Francii a který ji prodlužoval řadou zahraničních válek, se od počátku choval k Internacionále jako k nebezpečnému nepříteli. V předvečer plebiscitu¹ podnikl tažení proti členům správních výborů Mezinárodního dělnického sdružení v Paříži, Lyonu, Rouenu, Marseilli, Brestu, zkrátka v celé Francii, pod záminkou, že Internacionála je tajná společnost, která připravuje spiknutí, aby ho zavraždila; tato nechutná záminka byla brzy odhalena jeho vlastními soudci. V čem záležel skutečný zločin francouzských sekcí Internacionály? V tom, že hlasitě řekly francouzskému lidu: hlasovat pro plebiscit znamená hlasovat pro despotismus uvnitř a pro válku navenek.

¹ Plebiscit (všeobecné lidové hlasování) byl uspořádán Napoleonem III. v květnu 1870 proto, aby se prý ukázalo, jaký je vztah lidových mas k císařství. Otázky byly formulovány tak, že nebylo možno vyslovit nesouhlas s politikou Napoleona III., aniž se zároveň nevyslovil odpor k demokratickým reformám. Sekce I. Internacionály ve Francii odhalovaly tento demagogický manévra a vybízely své členstvo, aby se plebiscitu neúčastnilo. (Pozn. red.)

A bylo to vskutku jejich dílo, že ve všech velikých městech, ve všech průmyslových střediscích Francie dělnická třída povstala jako jeden muž proti plebiscitu. Na neštěstí byly její hlasy převáženy těžkopádnou nevědomostí venkovských okresů. Peněžní bursy, kabinety, vládnoucí třídy a tisk téměř celé Evropy oslavovaly plebiscit jako skvělé vítězství francouzského císaře nad francouzskou dělnickou třídou, ve skutečnosti byl však plebiscit signálem k vraždě nikoli jedné osoby, nýbrž celých národů.

Válečné spiknutí z července 1870¹ je jenom zlepšeným vydáním státního převratu z prosince 1851. Na první pohled se věc zdála tak pošetilou, že Francie nechtěla uvěřit v její vážnost. Mnohem spíše věřila poslanci, který ve válečných ministerských řečech viděl pouhý bursovní manévr. Když 15. července byla konečně válka úředně oznámena zákonodárnému sboru, tu celá oposice odepřela povolit předběžné výdaje; sám Thiers pranýřoval válku jako „hnusnou“; všechny nezávislé pařížské časopisy ji zatracovaly a ku podivu, venkovský tisk s nimi souhlasil téměř úplně.

Mezitím se pařížští členové Internacionály opět pustili do práce. V „Réveil“² ze dne 12. července uveřejnili svůj manifest „K dělníkům všech národů“, v němž se praví:

„Politická ctižádost opět ohrožuje světový mír pod záminkou evropské rovnováhy a národní cti. Francouzští, němečtí i španělští dělníci! Spojme své hlasy k výkřiku odporu proti válce! ... Válka pro otázku převahy nebo válka v zájmu dynastie nemůže být v očích dělníků ničím jiným než zločinným šílenstvím. My, kteří potřebujeme mír, svobodu a práci, protestujeme hlasitě proti válečným výzvám těch, kdo se vykupují od „daně krve“ a kdo ve veřejném neštěstí vidí jen pramen nových spekulací! ... Bratři v Německu! Jediným výsledkem našeho vzájemného nepřátelství by byl jen úplný triumf despotismu na obou březích Rýna ... Dělníci všech zemí! Ať již v tomto okamžiku naše společné snahy dopadnou jakkoli, my členové Mezinárodního dělnického sdružení, které nezná žádných hranic, posíláme vám, jakožto záruku nerozlučné solidarity, přání dobra a pozdravy dělníků Francie.“

Po tomto manifestu našich pařížských sekcí následovala četná

¹ 19. července 1870 vypukla prusko-francouzská válka. (Pozn. red.)

² „Réveil“ (Pročitnutí) — list levých republikánů, založený Charles Delécluzem, vycházel v Paříži od roku 1868 do ledna 1871. (Pozn. red.)

francouzská provolání, z nichž tu můžeme uvést jenom jedno: prohlášení z Neuilly-sur-Seine, uveřejněné v „Marseillaise“¹ ze dne 22. července: „Je to válka spravedlivá? Nikoli! Je to válka národní? Nikoli! Je to válka výlučně dynastická. Jménem spravedlnosti, demokracie, pravých zájmů Francie připojujeme se plně a energicky k protestům Internacionály proti válce.“

Tyto protesty vyslovily pravé city francouzských dělníků, jak to brzy jasně ukázala zvláštní událost. Když banda 10. provincie², organisovaná původně za presidentství Ludvíka Bonaparta, byla oblečena do dělnických halen a puštěna do ulic, aby tam indiánskými válečnými tanci rozněcovala válečnou horečku, odpověděli skuteční dělníci z předměstí tak mohutnou mírovou demonstrací, že policejní prefekt Pietri uznal za vhodné učinit rázem konec veškeré další pouliční politice pod záminkou, že věrný pařížský lid již dostatečně ulehčil svému dlouho zdržovanému patriotismu a svému překypujícímu válečnému nadšení.

Ať již válka Ludvíka Bonaparta s Pruskem dopadne jakkoli, umíráček druhého císařství v Paříži již odzvonil. Skončí tak, jak začalo: parodií. Než nezapomínejme, že to byly vlády a vládnoucí třídy Evropy, které Ludvíku Bonapartovi umožnily, aby osmnáct let hrál krutou frašku *restauratione císařství*.

S německé strany je tato válka válkou obrannou. Avšak kdo přivedl Německo do situace, v níž bylo nuceno se bránit? Kdo umožnil Ludvíku Bonapartovi, aby vedl válku proti Německu? Prusko! Byl to Bismarck, který konspiroval s Ludvíkem Bonapartem ve snaze potlačit doma lidovou oposici a přivtělit Německo k dynastii Hohenzollernů. Kdyby bitva u Sadové³ byla bývala prohrána místo vyhrána, byly by francouzské bataillony zaplavily Německo jako spojenci Pruska. Snilo Prusko po vítězství byť i na okamžik o tom, aby proti zotročené Francii postavilo svobodné Německo? Právě naopak! Žárlivě střežilo všechny odvěké krásy svého starého systému a mimo to je doplnilo všemi úskoky druhého císařství, jeho skutečným despo-

¹ „Marseillaise“ — list levých republikánů, vydávaný v Paříži Henri Rochefortem od prosince 1869 do 9. září 1870. (Pozn. red.)

² Viz o tom Marxův „Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta“, kap. V. (Pozn. red.)

³ Bitva u Sadové (v Čechách) byla rozhodující srážkou v prusko-rakouské válce roku 1866, která skončila vítězstvím Pruska nad Rakouskem. (Pozn. red.)

tismem a jeho zdánlivou demokracií, jeho politickými lstmi i jeho finančními podvody, jeho naparovačnými frázemi i jeho sprostými šejdřískými kousky. Bonapartistický režim, který kvetl dosud jen na jednom břehu Rýna, našel tak svůj protějšek na jeho druhém břehu. Co jiného mohlo z toho za těchto okolností vzejít než *válka*?

Dopustí-li německá dělnická třída, aby tato válka byla zba-vena svého přísně obranného charakteru a aby se zvrhla ve válku proti francouzskému lidu, pak i vítězství i porážka budou stejně neblahé. Všechna ta neštěstí, která stihla Německo po tak zvaných osvobozovacích válkách¹, je postihnou znovu a mnohem tvrději.

Zásady Internacionály jsou však příliš rozšířeny a příliš zakořeněny v německé dělnické třídě, než abychom se musili obávat tak smutného konce. Hlas francouzských dělníků našel ozvěnu v Německu. Masová dělnická schůze v Brunšviku prohlásila dne 16. července svůj úplný souhlas s pařížským manifestem, odmítla jakoukoli myšlenku nacionálního nepřátelství proti Francii a přijala usnesení, v němž se praví: „Jsme odpůrci všech válek, především však válek dynastických... S hlubokým žalem a bolestí vidíme se donuceni zúčastnit se obranné války jako nevyhnutelného zla; zároveň však vyzýváme celou německou dělnickou třídu, aby znemožnila opakování tak nesmírného sociálního neštěstí a usilovala o to, aby národy měly moc rozhodovat samy o válce a míru, a učinila je tak pány vlastních osudů.“

Shromáždění důvěrníků, kteří zastupovali 50.000 saských dělníků, se na schůzi v Kamenici jednomyslně usneslo na této resoluci: „Jménem německé demokracie a zejména dělníků sociálně demokratické strany prohlašujeme nynější válku za výlučně dynastickou... S radostí tiskneme bratrskou ruku, kterou nám podávají francouzští dělníci... Pamětlivi hesla Mezinárodního dělnického sdružení: *Proletáři všech zemí, spojte se!* nikdy nezapomeneme, že dělníci *všech zemí* jsou našimi *přáteli* a despotové *všech zemí* našimi *nepřáteli*.“

Berlínská sekce Internacionály rovněž odpověděla na pařížský manifest: „Z plna srdce se připojujeme k vašemu protestu... Slibujeme slavnostně, že ani hláhol polnic, ani hřmění

¹ Války proti Napoleonu I. v letech 1813–1815, jež vedly k znovunastolení starého řádu a pomohly udržet feudální roztržičnost Německa. (Pozn. red.)

děl, ani vítězství, ani porážka nás nemohou odvrátit od našeho společného díla spojení dělníků všech zemí.“

V pozadí tohoto sebevražedného boje číhá příšerná postava Ruska. Zlým znamením je, že signál k nynější válce byl dán právě v okamžiku, kdy ruská vláda dokončila stavbu strategicky nejdůležitějších železnic a soustředila svá vojska směrem k Prutu. I kdyby si Němci mohli právem činit nárok na sympatie v obranné válce proti bonapartistickému přepadení, ztratili by je ihned, kdyby dovolili německé vládě, aby povolala na pomoc nebo jen přijala pomoc kozáků. Nechť se rozpomenou, že po své válce za nezávislost proti Napoleonu I. leželo Německo po celá desetiletí bezmocně u nohou carových.

Anglická dělnická třída podává bratrsky ruku dělníkům francouzským i německým. Je pevně přesvědčena, že ať již nastávájící odporná válka skončí jakkoli, svazek dělníků všech zemí nakonec válku vymýtl. Zatím co se oficiální Francie a oficiální Německo řítí do bratrovražedného boje, posílají si dělníci navzájem poselství míru a přátelství. Již sama tato veliká skutečnost, nemající v sobě rovné v dějinách minulosti, otvírá vyhlídku na jasnější budoucnost. Dokazuje, že v protikladu ke staré společnosti s její hospodářskou bídou a jejím politickým šílenstvím vzniká nová společnost, jejíž mezinárodní zásadou bude *mír*, poněvadž u každého národa bude vládnout táž zásada — *práce!*

Průkopníkem této nové společnosti je Mezinárodní dělnické sdružení.

V Londýně dne 23. července 1870

Napsáno K. Marxem a schváleno na zasedání Generální rady Mezinárodního dělnického sdružení dne 23. července 1870. Vyšlo v téže době jako leták anglicky, německy a francouzsky

DRUHÁ ADRESA GENERÁLNÍ RADY INTERNACIONÁLY O NĚMECKO-FRANCOUZSKÉ VÁLCE

ČLENŮM MEZINÁRODNÍHO DÉLNICKÉHO SDRUŽENÍ V EVROPE
A VE SPOJENÝCH STÁTECH

Ve svém prvním manifestu ze dne 23. července jsme řekli:

„Umíráček druhého císařství v Paříži již odzvonil. Skončí tak, jak začalo: parodí. Než nezapomínejme, že to byly vlády a vládnoucí třídy Evropy, které Ludvíku Bonapartovi umožnily, aby osmnáct let hrál krutou frašku *restauratione císařství*.“

Tak jsme ještě dřív, než začaly válečné operace, pohlíželi na bonapartistickou mýdlovou bublinu jako na věc minulosti.

Neklamali jsme se o životaschopnosti druhého císařství. Neměli jsme ani nepravdu ve svých obavách, že německá válka „ztratí svůj přísně obranný charakter a zvrhne se ve válku proti francouzskému lidu“. Obranná válka skutečně skončila tím, že se Ludvík Napoleon vzdal kapitulací u Sedanu, a prohlášením republiky v Paříži¹. Avšak již dlouho před těmito událostmi, již v téže chvíli, kdy se jasně ukázala prohnílost bonapartistických zbraní, rozhodla se pruská vojenská kama- rila přeměnit válku ve válku dobovačnou. Ovšem, těmto pánům nepříjemně překážela v cestě *plastní proklamace krále Viléma na počátku války*. Vilém ve své trůnní řeči k severoněmeckému říšskému sněmu slavnostně prohlásil, že vede válku jenom proti francouzskému císaři, a nikoli proti francouzskému lidu. Dne 11. srpna vydal manifest k francouzskému národu, v němž pravil: „Císař Napoleon napadl na zemi i na moři německý národ, který si přál a ještě stále přeje žít v míru s národem francouzským; převzal jsem velení nad německou armádou, abych odrazil toto přepadení, a byl jsem chodem vojenských událostí donucen překročit hranice Francie.“ Nespokojiv se tím, že „ryze obranný charakter války“ zdůraznil ohlášením, že převzal

¹ Dne 2. září byla francouzská armáda poražena u Sedanu a upadla společně s císařem do zajetí. Dne 4. září byla ve Francii prohlášena republika a utvořena nová vláda, t. zv. „vláda národní obrany“. (Pozn. red.)

vrchní velení nad německými vojsky, „aby odrazil přepadení“, dodal ještě, že byl jen „chodem vojenských událostí donucen“ překročit hranice Francie. Válka obranná nevylučuje ovšem útočné operace, diktované „vojenskými událostmi“.

Tak se tento bohabojný král zavázal před Francií a před celým světem, že bude vést čistě obrannou válku. Jak jej zprostit tohoto slavnostního slibu? Režiséři celé této komedie ho musili líčit tak, jako by proti své vůli povoloval neodolatelnému příkazu německého národa; dali tak ihned heslo liberální německé buržoasii s jejími profesory, kapitalisty, městskými radními a novináři. Tato buržoasie, která ve svých bojích za občanskou svobodu roku 1848 až 1870 projevovala nikdy nevidanou nerozhodnost, neschopnost a zbabělost, byla ovšem úplně v vytržení nad tím, že vstupuje na evropské jeviště jako řvoucí lev německého patriotismu. Nasadila si masku občanské nezávislosti, snažíc se tvářit se tak, jako by nutila pruskou vládu provádět — co? — tajné plány právě této vlády. Kála se ze své dlouholeté a téměř nábožné víry v neomylnost Ludvíka Bonaparta, žádajíc hlasitě rozkouskování francouzské republiky. Zastavme se jen na chvíli u pokryteckých záminek těchto rytířů patriotismu!

Neodvažují se tvrdit, že elsasko-lotrinský lid touží po německém objetí. Právě naopak. Aby byl potrestán Štrasburk za svůj francouzský patriotismus, byla tato pevnost, ovládaná samostatnou citadelou, po šest dní bezúčelně a barbarsky bombardována „německými“ výbušnými střelami, zapálena a veliké množství bezbranných obyvatel usmrceno. Ovšem! Půda těchto provincií patřila před dávnou dobou dávno zemřelé německé říši. Zdá se tedy, že všechna ta říšská země a lidé, kteří na ní vyrostli, musí být konfiskováni jako nepromlčitelné německé vlastnictví. Kdyby měla být stará mapa Evropy někdy předělána podle historického práva, pak nesmíme rozhodně zapomenout, že braniborský kurfiřt byl kdysi jako držitel pruských panství vasalem polské republiky.

Prohnání vlastenci však žádají Elsasko a německé Lotrinsko jako „hmotnou záruku“ proti francouzským přepadům. Poněvadž tato hanebná záminka zmátla mnoho slabomyslných lidí, považujeme za svou povinnost zabývat se jí podrobněji.

Není pochyby o tom, že už poloha Elsaska a protilehlého rýnského břehu spolu s existencí tak veliké pevnosti, jako je Štrasburk, asi na půl cestě mezi Basilejí a Germersheimem, velmi usnadňuje francouzský vpád do jižního Německa, zatím

co vpád z jižního Německa do Francie jistým způsobem ztěžuje. Je dále nepochybné, že připojení Elsaska a německého Lotrinska by silně upevnilo hranice jižního Německa. Německo by se pak stalo pánem hřebenu Vogéz po celé jejich délce a ovládalo by pevnosti, jež kryjí jeho severní průsmyky. Kdyby byly anektovány i Mety, byla by Francie jistě rázem zbavena dvou hlavních operačních základů proti Německu, což by však nezabránilo, aby si zřídila nové základny u Nancy nebo u Verdunu. Německo má Koblenz, Mohuč, Germersheim, Rastatt a Ulm, vesměs operační základny namířené proti Francii. Německo jich hodně využilo v této válce; mohlo by Německo, byť i jen se zdáním oprávněnosti, závidět Francouzům Mety a Štrasburk, jediné dvě význačné pevnosti, které v tomto kraji mají?

Ostatně Štrasburk ohrožuje jižní Německo jen potud, pokud je jižní Německo mocí oddělenou od Německa severního. Od roku 1792 do roku 1795 nebylo jižní Německo s této strany nikdy napadeno, poněvadž se Prusko účastnilo války proti francouzské revoluci; jakmile však Prusko roku 1795 uzavřelo separátní mír a ponechalo jih sobě samému, začaly útoky na jižní Německo a trvaly až do roku 1809, při čemž Štrasburk sloužil za operační základnu. Ve skutečnosti *sjednocené* Německo může učinit neškodným Štrasburk a každou francouzskou armádu v Elsasku, soustředí-li všechna svá vojska mezi Saarlouis a Landau, jako se to stalo v této válce, a postoupí-li nebo svede-li bitvu na cestě z Mohuče do Met. Dokud hlavní masa německých vojsk stojí v těchto místech, hrozí každé armádě, která vtrhne ze Štrasburku do jižního Německa, nebezpečí obklíčení a odříznutí od základny. Dokázalo-li něco poslední polní tažení, pak dokázalo snadnost přepadení Francie z Německa.

Avšak upřímně řečeno, což to není nesmysl a anachronismus povyšovat vojenské zřetele na zásadu, podle níž mají být určovány národní hranice? Kdybychom se chtěli řídit tímto pravidlem, pak by mohlo ještě Rakousko uplatňovat nárok na Benátky a linii řeky Mincio, Francie na rýnskou linii v zájmu ochrany Paříže, která je jistě více vystavena útokům ze severovýchodu než Berlín z jihozápadu. Kdyby měly být hranice určovány vojenskými zájmy, nebylo by nárokům nikdy konce, protože každá vojenská linie má nezbytně své nedostatky a může být zlepšena anexí dalších oblastí; a mimo to hranice nemůže být nikdy určena definitivně a spravedlivě, poněvadž bývá vždy

v nucena poraženému vítězem, a proto v sobě již obsahuje zárodek nové války.

Tak učí celé dějiny: i s národy je tomu stejně jako s jednotlivci. Má-li jim být vzata možnost útoku, je nutno zbavit je všech obranných prostředků. Je nejen nutno chopit je za hrdlo, nýbrž i zabít. Dosáhl-li někdy nějaký dobyvatel „hmotných záruk“, aby zlomil síly národa, pak to učinil Napoleon I. svou tylžskou smlouvou¹ a tím, jak ji prováděl vůči Prusku a ostatnímu Německu. A přece se jeho gigantická moc o několik let později zlomila před německým národem jako shnilý rákos. Čím jsou „hmotné záruky“, které Prusko ve svých nejšílenějších snech může nebo smí vnutit Francii, ve srovnání s těmi, které si na něm vynutil sám Napoleon? Výsledek bude tentokrát neméně neblahý. Dějiny vyměří svou odplatu nikoli podle množství čtverečních mil odtržených od Francie, nýbrž podle velikosti zločinu záležejícího v tom, že v druhé polovině XIX. století byla znovu vzkříšena *politika dobývání*.

Mluvíci německého patriotismu říkají: Nesmíte však zaměňovat Němce s Francouzi. Nechceme slávu, nýbrž bezpečnost. Němci jsou v podstatě mírumilovný národ. Pod jejich prozíravou péčí se dokonce i výboj promění z příčiny příští války v záruku věčného míru. Ovšem nebylo to Německo, které roku 1792 vpadlo do Francie za vznešeným cílem zdolat svými bajonety revoluci XVIII. století? Nebylo to Německo, které si potřísnilo ruce při ujařmení Itálie, při porobení Maďarska a při rozdělení Polska? Jeho dnešní vojenský systém, který veškeré mužské obyvatelstvo Německa rozděluje na dvě části — stálou armádu ve službě a druhou stálou armádu na dovolené — obě stejně zavázané k pasivní poslušnosti vůči vládcům z boží milosti, takový vojenský systém je ovšem „hmotnou zárukou“ světového míru a mimo to nejvyšším cílem civilisace! V Německu, jako všude jinde, otravují přísluhovači vládců veřejné mínění kadidlem lživé sebechvály.

Tito němečtí patrioti se tváří rozhořčeně při pohledu na francouzské pevnosti Mety a Štrasburk, nevidí však žádné bezpráví v obrovském systému ruských pevností: Varšavy, Modlína a Ivangorodu. Děsíce se na jedné straně hrůz bonapartistických vpádů, zavírají na druhé straně oči před hanbou carského proktorátu.

¹ Tylžský mír byl uzavřen roku 1807 mezi Francií a Ruskem po porážce Pruska Napoleonovými vojsky. (Pozn. red.)

Tak jako si roku 1865 Ludvík Bonaparte vyměnil sliby s Bismarckem, právě tak si je roku 1870 vyměnil Gorčakov s Bismarckem. Tak jako si Ludvík Napoleon namlouval, že válka roku 1866 vyčerpá síly Rakouska a Pruska a učiní ho tak nejvyšším pánem nad osudy Německa, právě tak si namlouval Alexandr, že válka z roku 1870 vyčerpá síly Německa a Francie a učiní ho nejvyšším pánem nad osudy evropského Západu. Tak jako druhé císařství považovalo Severoněmecký svaz za neslučitelný se svou existencí, právě tak se autokratické Rusko musí cítit ohroženo německou říší s Pruskem v čele. To je zákon staré politické soustavy. V takové soustavě je zisk jednoho ztrátou druhého. Převládající vliv carův na Evropu záleží v jeho tradiční svrchovanosti nad Německem. Může si dát car líbit oslabení své posice vůči zahraničí ve chvíli, kdy sopečné sociální síly v Rusku samotném hrozí otřást nehlubšími základy samovlády? Moskevské listy již opakují táž slova, která jsme čtli v bonapartistických časopisech po válce roku 1866. Věří němečtí patrioti skutečně, že svoboda a mír Německa jsou zabezpečeny, vženou-li Francii do náručí Rusku? Jestliže však štěstí zbraní, opojení úspěchem a dynastické intriky svedou Německo k uloupení francouzského území, zbudou mu jen dvě cesty. Buď se musí stát, ať už to dopadne jakkoli, zjevným nástrojem ruské dobyvačnosti, anebo musí po každém oddechu zbrojit k nové „obraně“ válce, nikoli k jedné z oněch novopecených „lokalizovaných“ válek, nýbrž k rasové válce proti spojeným rasám Slovanů a Románů.

Německá dělnická třída, nemajíc možnost zabránit této válce, podporovala ji energicky jako válku za nezávislost Německa a za osvobození Německa a celé Evropy od dusivého tlaku druhého císařství. Němečtí průmysloví dělníci společně se zemědělskými dělníky tvořili jádro hrdinných armád, zanechavše doma polovyhladovělé rodiny. Zdecimování bívami v cizině, budou znovu decimování bídou doma. Nyní žádají pro sebe „záruky“, že jejich nesmírné oběti nebyly přineseny nadarmo, že vskutku dobyli svobody, že vítězství, kterých dobyli na bonapartistických armádách, nebudou proměněna v porážku německého lidu jako v roce 1815. A jako první z těchto záruk žádají čestný mír pro Francii a uznání francouzské republiky.

Ústřední výbor Německé sociálně demokratické strany dělnické uveřejnil dne 5. září manifest, v němž energicky trval na těchto zárukách: „Protestujeme,“ praví se v něm, „proti anexi

Elsaska-Lotrinska. Jsme si vědomi, že mluvíme jménem německé dělnické třídy. Ve společném zájmu Francie a Německa, v zájmu míru a v zájmu svobody, v zájmu boje za západní civilizaci proti orientálnímu barbarství nebudou němečtí dělníci mlčky snášet anexi Elsaska-Lotrinska... Budeme stát věrně po boku našich soudruhů dělníků všech zemí za společnou mezinárodní věc proletariátu!“

Na neštěstí nemůžeme počítat s jejich bezprostředním úspěchem. Jestliže francouzští dělníci nemohli zastavit útočníka v době míru, což mají němečtí dělníci více vyhlídek, že zastaví vítěze v době bitevní vřavy? Němečtí dělníci ve svém manifestu žádají vydání Ludvíka Bonaparta jakožto sprostého zločince do rukou francouzské republiky. Jejich vládcové se namáhají ze všech sil, aby ho zase dostali do Tuillerií jako člověka, který se nejlépe hodí k tomu, aby Francii zruinoval. Ať již je tomu jakkoli, dějiny ukáží, že němečtí dělníci nejsou z téže poddajné látky jako německá buržoasie. Svou povinnost vykonají.

Společně s nimi pozdravujeme zřízení republiky ve Francii, přitom nás však zneklidňují obavy, které, doufejme, se ukáží neopodstatněnými. Tato republika nesvrhla trůn, zaujala jen jeho prázdné místo. Nebyla proklamována jako sociální vymoženost, nýbrž jako národní obranné opatření. Je v rukou prozatímní vlády, složené dílem z notorických orleanistů, dílem z měšťáckých republikánů; a mezi těmito jsou někteří, jimž červnové povstání z roku 1848 vtisklo své nesmazatelné znamení. Dělní práce mezi členy této vlády slibuje málo dobrého. Orleanisté uchvátili silné posice: armádu a policii — zatím co domnělým republikánům byly přiděleny funkce žvanění. Několik prvních kroků této vlády dokazuje dosti jasně, že po císařství nezdědila jen hromadu zřícenin, nýbrž i jeho strach před dělnickou třídou. Jsou-li nyní jménem republiky velkhubě slibovány nemožné věci, neděje se to snad proto, aby bylo podníceno volání po „možné“ vládě? Nevidí měšťáci v republice, kterou by rádi pohřbili, jen přechodný stupeň k orleanistické restauraci?

A tak se ocitá francouzská dělnická třída v krajně těžké situaci. Každý pokus o svržení nové vlády ve chvíli, kdy nepřítel téměř již buší na brány Paříže, by byl zoufalou bláhovostí. Francouzští dělníci musí vykonat svou občanskou povinnost; avšak nesmějí se dát ovládnout nacionálními vzpomínkami z roku 1792, jako se dali francouzští rolníci oklamat nacionál-

ními *vzpomínkami* prvního císařství. Nesmějí opakovat minulost, nýbrž musí budovat budoucnost, to je jejich povinnost. Necht klidně a rozhodně využijí prostředků, které jim dává republikánská svoboda, aby důkladně upevnili organizaci své vlastní třídy. To jí dodá nové herkulovské síly pro obrození Francie a pro náš společný úkol — osvobození proletariátu. Na jejich síle a moudrosti závisí osud republiky.

Angličtí dělníci podnikli již kroky k tomu, aby zdravým tlakem zvenčí zlomili odpor své vlády proti uznání francouzské republiky.¹ Dnešní váhání anglické vlády má patrně napravit protijakobínskou válku z roku 1792, jakož i dřívější neslušný spěch, s nímž uznala státní převrat. Angličtí dělníci žádají mimo to na své vládě, aby se s veškerou mocí postavila proti rozkouskovaní Francie, po kterém se odvažuje nestoudně volat část anglického tisku. Je to týž tisk, který dvacet let vynášel do nebe Ludvíka Bonaparta jako prozřetelnost Evropy a freneticky tleskal rebelii amerických otrokářů.² Dnes, jako tehdy, se pachtí pro zájmy otrokářů.

Necht sekce *Mezinárodního dělnického sdružení* vyburcuje ve všech zemích dělnickou třídu k aktivnímu vystoupení. Zapomenou-li dělníci na svou povinnost, zůstanou-li pasivní, pak dnešní strašlivá válka bude jen předchůdkyní ještě strašlivějších mezinárodních bojů a povede k tomu, že v každé zemi budou dělníci znovu poraženi rytíři šavle, velkostatku a kapitálu.

V Londýně dne 9. září 1870

Vive la république!
(Ať žije republikal)

Napsáno K. Marxem a schváleno na zasedání Generální rady Mezinárodního dělnického sdružení dne 9. září 1870. Vyšlo v téže době jako leták anglicky, německy a francouzsky

¹ Marx má na mysli velkou meetingovou kampaň za uznání francouzské republiky, rozvinutou mezi anglickými dělníky z iniciativy Marxe a Generální rady I. Internacionály. (Pozn. red.)

² V době občanské války v Americe (1861—1865) mezi průmyslovým Severem a plantážnickým, otrokářským Jihem se anglický buržoasní tisk postavil na stranu Jihu, t. zn. za otrokářský systém. (Pozn. red.)

ADRESA GENERÁLNÍ RADY INTERNACIONÁLY O OBČANSKÉ VÁLCE VE FRANCII ROKU 1871

VŠEM ČLENŮM INTERNACIONÁLY V EVROPĚ A VE SPOJENÝCH
STÁTECH

I

Dne 4. září 1870, když pařížští dělníci prohlásili republiku, kterou téměř v téže chvíli s jásotem a bez jediného hlasu odporu vítala celá Francie — zabrala klika kariéristických advokátů s Thiersem jako státníkem a s Trochuem jako generálem městskou radnici. Tito lidé byli tehdy natolik prodchnuti fanatickou vírou v poslání Paříže jako představitelky Francie ve všech epochách dějinných krisí, že k ospravedlnění svého usurpovaného titulu vládců Francie pokládali za úplně postačující, předložit-li své propadlé mandáty pařížských poslanců. Ve své druhé adrese o poslední válce, za pět dní poté, kdy se tito lidé vynořili, řekli jsme vám, jací lidé to jsou. Ale v bouři náhlého přepadení, kdy skuteční vůdcové dělníků seděli ještě v Bonapartových žalářích a kdy Prusové rychle postupovali na Paříž, dovolila Paříž těmto lidem, aby uchvátili státní moc, avšak jen s výslovnou podmínkou, že tato státní moc bude sloužit jedině účelu národní obrany. Paříž však nebylo možno hájit, nebyla-li vyzbrojena její dělnická třída, nebyla-li z ní vytvořena skutečná válečná síla, nebyla-li vyškolená ve válečném umění válkou samou. Avšak ozbrojit Paříž znamenalo ozbrojit revoluci. Vítězství Paříže nad pruským útočníkem bylo-by bývalo vítězstvím francouzského dělníka nad francouzským kapitalistou a jeho státními příživníky. V této volbě mezi národní povinností a třídním zájmem neváhala vláda národní obrany ani na okamžik — proměnila se ve vládu národní zrady.

První, co učinila, bylo, že poslala Thierse na cestu po všech evropských dvorech, aby u nich vyprosil laskavé zprostředkování a nabídl za to vyměnit republiku za krále. Čtyři měsíce po začátku obležení, kdy se zdálo, že nastal vhodný okamžik, aby se již začalo mluvit o kapitulaci, oslovil Trochu v přítom-

nosti Julese Favra a jiných členů vlády shromážděné pařížské mairie (okresní starosty) takto:

„První otázka, kterou mi položili moji kolegové večer 4. září, zněla: Má Paříž nějaké vyhlídky na to, že úspěšně vydrží obležení pruskou armádou? Neváhal jsem odpovědět na to záporně. Mnozí z přítomných zde kolegů mohou potvrdit pravdivost mých slov, jakož i to, že jsem setrval ve svém mínění. Řekl jsem jim totéž, co říkám nyní vám: za dané situace pokus udržet Paříž proti pruskému obležení by byl šílenstvím. Ovšem — dodal jsem — hrdinným šílenstvím, avšak to by také bylo vše... Události (které sám řídl) potvrdily moji předpověď.“ Tato pěkná řečička Trochuova byla potom uveřejněna jedním z přítomných mairů, panem Corbonem.

Tedy: téhož večera, kdy byla prohlášena republika, bylo kolegům Trochuovým oznamováno, že jeho „plán“ záleží v kapitulaci Paříže. Kdyby národní obrana nebyla bývala jen pouhou záminkou osobního panství Thiersova, Favrova a spol. — byli by se ti, kdo se 4. září dostali nahoru, již 5. září poděkovali, byli by bývali pařížský lid zasvětili do Trochuova „plánu“ a byli by jej vyzvali, aby buď okamžitě kapituloval, nebo aby svůj osud převzal do vlastních rukou. Místo toho se však ti bezectní podvodníci rozhodli léčit „hrdinné šílenství“ Paříže hladem a krvavými řežemi a vodit ji za nos velkohubými manifesty, jako: „Trochu, guvernér Paříže, nebude nikdy kapitulovat!“ nebo: Jules Favre, ministr zahraničních věcí, „neodstoupí ani píď našeho území, ani kámen našich pevností“. V dopise Gambettovi též Jules Favre přiznává, že se „nebrání“ proti pruským vojákům, nýbrž proti *pařížským dělníkům*. Bonapartističtí hrdlořezi, kterým Trochu moudře svěřil velení nad pařížskou armádou, ve své důvěrné korespondenci ohavně vtipkovali o domnělé obraně, jejíž tajemství dobře znali. (Stačí korespondence, kterou uveřejnila Komuna v „Journal officiel“¹, dopisy, které psal Alphonse Simon Guiod, vrchní velitel dělostřelectva pařížské armády, rytíř velkokříže čestné legie, Susannovi, divisivnímu generálu dělostřelectva.) Konečně dne 28. ledna 1871 odhodili masku. Vláda národní obrany vystoupila ve věci kapitulace Paříže s veškerým hrdinstvím nejhlubšího sebeponížení jakožto vláda Francie, skládající se z Bismarckových zajatců —

¹ „Journal officiel de la République Française“ (Úřední list francouzské republiky) — vládní orgán Pařížské komuny, vycházel v Paříži od 19. března do 24. května 1871. (Pozn. red.)

role tak hanebná, že sám Ludvík Napoleon v Sedanu se před ní zachvěl a couvl. Když „kapitulardi“ po 18. březnu prchali v divokém zmatku do Versailles, zanechali v Paříži písemné důkazy své zrady. Aby tyto doklady zničili — praví Komuna v jednom ze svých manifestů k provinciím — „byli tito lidé odhodláni přeměnit Paříž v hromadu zřícenin, zatopených mořem krve“.

Avšak pro takovéto řešení měli mnozí z hlavních členů vlády národní obrany mimo to ještě zcela zvláštní soukromé důvody.

Krátce po uzavření příměří uveřejnil Milliére, pařížský poslanec v Národním shromáždění, později zastřelený na zvláštní rozkaz Julese Favra, řadu autentických soudních listin dokazujících, že Jules Favre, žijící v divokém manželství se ženou jistého alžírského opilce, nanejvýš odvážnými padělkami, které prováděl celou řadu let, podvodně získal jménem svých nemanželských dětí veliké dědictví a stal se tak bohatcem a že v procesu, který proti němu zahájili zákonní dědici, unikl odhalení jenom díky zvláštní přízni bonapartistických soudů. Poněvadž proti těmto suchým soudním aktům bylo marné vynakládat byt sebevíce rétorických koňských sil, Jules Favre se po prvé ve svém životě neozval, vyčkal ve vsí tichosti výbuchu občanské války a pak zuřivě hanobil pařížský lid jako bandu zběsilých zločinců, kteří se vzbouřili proti rodině, náboženství, pořádku a vlastnictví. A též podvodník ihned po 4. září, jakmile dosáhl moci, soucitně propustil na svobodu Pica a Taillefera, kteří byli odsouzeni — dokonce za císařství — pro podvody v souvislosti se skandální historií s časopisem „L'Etendard“. Jeden z těchto ušlechtilců, Taillefer, měl tolik drзости, že se za Komuny vrátil do Paříže, ale byl ihned znovu uvězněn; a nato Jules Favre s tribuny Národního shromáždění vykřikoval do světa, že Pařížané propustili všechny své trestance!

Ernest Picard, tento Karel Vogt¹ vlády Národní obrany, který se sám jmenoval ministrem financí republiky, když se byl marně snažil stát se ministrem vnitra za císařství — je bratrem jistého Arthura Picarda, který byl pro podvody vyloučen z pařížské bursy (výnos pařížské policejní prefektury ze dne 13. července 1867) a na základě vlastního doznání usvědčen z krá-

¹ V německém vydání — Karl Vogt, ve francouzském — Falstaff, v ruském a anglickém Joe Miller. Karl Vogt — německý buržoasní demokrat, který se stal agentem Napoleona III. Falstaff — typ chvastouna a pijáka v Shakespearových dramatech. Joe Miller — známý anglický herec v XVIII. století. (Pozn. red.)

deže 300.000 franků, kterou spáchal jako ředitel filiálky Société Générale, Rue Palestro, č. 5 (výnos policejní prefektury ze dne 11. prosince 1868). Tohoto Arthura Picarda jmenoval Ernest Picard redaktorem svého listu „L'Electeur Libre“. Zatím co oficiální lži tohoto ministerského listu klamaly obyčejné bursiány, běhal Arthur Picard z bursy na ministerstvo a z ministerstva na bursu a vydělával na porážkách francouzských armád. Celá obchodní korespondence tohoto boдрého bratrského parku padla do rukou Komuny.

Jules Ferry, do 4. září chudý advokát, si za obležení jako pařížský maire vyšvindloval z hladu a bídy celé jmění. Den, kdy bude pohnán k odpovědnosti ze svého hospodaření, bude i dnem jeho odsouzení.

Titó lidé mohli nalézt svoje tickets-of-leave¹ jenom v rozvalinách Paříže; právě takové lidi Bismarck potřeboval. Trochu kejklřství — a Thiers, dosud tajný našeptavač vlády, se nyní objevil v jejím čele s tickets-of-leave-men jako ministry.

Thiers, tato trpasličí nestvůra, okouzloval francouzskou buržoasií více než půl století, poněvadž je nejdokonalejším duševním výrazem její vlastní třídní zkaženosti. Již dříve, než se stal státníkem, prokázal svůj lhářský talent jako dějepisec. Kronika jeho veřejné činnosti je dějinami neštěstí Francie. Jako spojenec republikánů před rokem 1830 uchvátil za Ludvíka Filipa ministerstvo, zradiv svého ochránce Laffitta. Králi se zalichotil podněcováním výtržností luzy proti duchovenstvu, při nichž byly zničeny kostel Saint-Germain l'Auxerrois a arcibiskupský palác, a svým poměrem k vévodkyni de Berry, u níž hrál zároveň úlohu ministra-špiona a vězeňského porodníka. Masakrování republikánů v ulici Transnonain bylo jeho dílem, jeho dílem bylo potom vydání hanebných zářijových zákonů proti tisku a shromažďovacímu právu. Roku 1840, kdy se znovu objevil jako ministerský předseda, udivil Francii svým plánem opevnění Paříže. Republikánům, kteří tento plán odsoudili jako potměšilé spiknutí proti svobodě Paříže, odpověděl v poslanecké sněmovně:

„Jakže? Vy se domníváte, že by opevnění mohla někdy ohro-

¹ V Anglii je sprostým zločincům po odpykání větší části jejich trestů vydáván často propouštěcí list, s nímž mohou žít na svobodě, avšak pod dozorem policie. Tyto propouštěcí listy se nazývají tickets-of-leave a jejich majitelé se nazývají ticket-of-leave-men. (Poznámka k německému vydání z roku 1871.)

zit svobodu? Především pomlouváte každou vládu, předpokládáte-li, že by se některá vláda mohla pokusit udržet moc v rukou bombardováním Paříže... taková vláda by byla po svém vítězství stokrát nemožnější než před ním.“ Vskutku, žádná vláda by se neodvážila bombardovat Paříž z pevností, kromě vlády, která tyto pevnosti napřed vydala Prusům.

Když v lednu 1848 král Bomba¹ bombardoval Palermu, povstal tehdy ve sněmovně Thiers, který již dávno nebyl ministrem a řekl: „Pánové, víte, co se děje v Palermu? Chvějete se všichni hrůzou (v parlamentním smyslu), slyšíte-li, že veliké město bylo po osmačtyřicet hodin bombardováno. A kým? Cizím nepřítelem podle válečného práva? Nikoli, pánové, svou vlastní vládou. A proč? Protože se nešťastné město dožadovalo svých práv. A protože se dožadovalo svých práv, bylo osmačtyřicet hodin bombardováno... Dovolte mi, abych apeloval na mínění Evropy. Pozdvihneme-li se a dáme-li s největší snad tribuny Evropy zaznít několika slovům (ano, slovům!) rozhořčení nad takovými skutky, prokážeme tím službu lidskosti. Když regent Espatero, který své zemi prokázal služby (to, co Thiers nikdy nedělal), pojal úmysl bombardovat Barcelonu, aby potlačil povstání, tu se se všech konců světa ozval všeobecný křik rozhořčení.“

Za osmnáct měsíců poté vidíme Thierse mezi nejzuřivějšími obhájci bombardování Říma francouzskou armádou.² Zdá se, že chyba krále Bomby záležela jen v tom, že omezil své bombardování jen na osmačtyřicet hodin.

Několik dní před únorovou revolucí Thiers, rozjitřený tím, že ho Guizot zbavil na delší dobu úřadu a důchodů, a větřící blíží se bouři lidu, prohlásil ve sněmovně svým nabubřelým hrdinským stylem, který mu vynesl posměšnou přezdívku Mirabeau-mouche³:

„Patřím ke straně revoluce, nejen ve Francii, nýbrž i v Evropě. Přál bych si, aby vláda revoluce zůstala v rukou umírněných mužů..., kdyby však měla padnout do rukou prudších lidí nebo dokonce do rukou radikálů, neopustím přece proto svou věc. Budu vždy patřit ke straně revoluce.“

¹ Král Bomba -- přezdívka Ferdinanda II., krále obou Sicílií. (Pozn. red.)

² V dubnu 1849 bylo francouzské vojsko posláno do Italie, aby tam potlačilo revoluci. Bombardování Říma bylo do nebe volajícím porušením francouzské ústavy, v níž se praví, že republika nikdy nepoužije své moci k potlačení svobody kteréhokoli národa. (Pozn. red.)

³ Mirabeau moucha. (Pozn. red.)

Přišla únorová revoluce. Místo aby ministerstvo Guizotovo nahradila ministerstvem Thiersovým, jak o tom snil tento člověk, nahradila Ludvíka Filipa republikou. V první den vítězství lidu se pečlivě skryl, zapomínaje, že opovržení dělníků jej chrání před jejich nenávisť. Přesto se držel se svou osvědčenou statečností v pozadí veřejné scény, pokud ji červnové řeže¹ nevyčistily pro lidi jeho druhu. Pak se stal ideovým vůdcem „strany pořádku“ s její parlamentní republikou, onou anonymní mezivládou, za níž všechny frakce vládnoucí třídy společně konspirovaly, aby potlačily lid, a navzájem proti sobě intrikovaly, každá ve snaze znovu nastolit svou vlastní monarchii. Thiers tehdy jako dnes obviňoval republikány, že jsou jedinou překážkou upevnění republiky; tehdy jako dnes říkal republice jako kat Donu Carlosovi: „Zabíjí tě, ale k tvému vlastnímu blahu.“ Dnes jako tehdy bude muset po svém vítězství prohlásit: „L'Empire est fait!“ — císařství je hotovo. Thiers přes svá pokrytecká kázání o „nutných svobodách“, přes svou osobní nenávisť k Ludvíku Bonapartovi, který ho využil a parlamentarismus hodil přes palubu — (mimo umělou atmosféru parlamentarismu se scvrká tento člověk na nulu, jak sám dobře ví) — Thiers přes to všechno měl prsty ve všech hanebnostech druhého císařství, počínaje obsazením Říma francouzským vojskem a konče válkou proti Prusům. Tuto válku podněcoval svými prudkými výpady proti jednotě Německa, v níž viděl nikoli pláštík pruského despotismu, nýbrž zásah do dědičného práva Francie na nejednotnost Německa. Zatím co jeho trpasličí paže s oblibou mávaly před tváří Evropy mečem prvního Napoleona, jehož historickým cídicem bot² se stal, jeho zahraniční politika vrcholila ustavičně v nehlubším ponížení Francie, počínaje londýnskou konvencí z roku 1841 a konče pařížskou kapitulací z roku 1871 a nynější občanskou válkou, za níž s nejvyšším svolením Bismarckovým poštal proti Paříži zajatce od Sedanu a Met. Přes pružnost svých schopností a proměnlivost svých cílů byl tento muž po celý svůj život nejzlostnější rutinérem. Je samozřejmé, že hluboké spodní proudy moderní společnosti mu zůstaly navždy skryty; avšak jeho mozek, jehož všechna síla přešla do jazyka, se ne-

¹ Zde je míněno potlačení červnového povstání pařížského proletariátu v roce 1848. (Pozn. red.)

² Narážka na Thiersovo pojetí Napoleonovy postavy v jeho dějepisných dílech. (Pozn. red.)

mohl smířit ani s nejzřejmějšími změnami na povrchu společnosti. Tak na př. ho nikdy neunavilo obviňovat každou odchylku od zastaralého francouzského ochranného celního systému jako svatokrádež. Jako ministr Ludvíka Filipa se vysmíval železnicím jako výplodu chorého mozku; jako oposičník za Ludvíka Bonaparta pranýřoval každý pokus o reformu prohnílého francouzského vojenského systému jako poskvnění svátosti. Za celou dobu své dlouholeté politické činnosti neučinil ani jediné sebenepatrnější opatření, které by mělo praktický význam. Byl důsledný jen ve své nenasytné touze po bohatství a ve své nenávisti k lidem, kteří toto bohatství tvoří. Když se za Ludvíka Filipa stal po prvé ministrem, byl chudý jako Job; když odcházel, byl milionář. V době, kdy spravoval své poslední ministerstvo za téhož krále (od 1. března 1840), byl ve sněmovně veřejně obviněn ze zpronevěry. Spokojil se tím, že odpověděl slzami — které dovede prolévat stejně zručně jako Jules Favre nebo kterýkoli jiný krokodil. V Bordeaux roku 1871 jeho prvním opatřením na záchranu Francie před hrožícím finančním bankrotem bylo, že sám sobě stanovil roční plat ve výši tří milionů franků; to bylo první a poslední slovo oné „spofivé republiky“, kterou sliboval svým pařížským voličům roku 1869. Jeden z jeho bývalých kolegů ze sněmovny roku 1830, sám kapitalista — což mu však nebránilo, aby se stal obětavým členem Pařížské komuny — pan Beslay, řekl nedávno na jedné vyhlášece Thiersovi: „Zotročení práce kapitálem bylo odjakživa základním kamenem vaší politiky a od té doby, co byla na pařížskou radnici dosazena republika práce, voláte bez přestání na Francii: „Hleďte je, zločince!“ — Ministr v drobném státním šejdířství, virtuos křivé přísahy a zrady, vyučený ve všech podlých válečných úskocích, potměšilých lstech a sprosté věrolomnosti parlamentního stranického boje; vždy odhodlaný rozmýchat revoluci, jakmile byl vypuzen ze svého místa, a v krvi ji zardousit, jakmile je u kormidla, s třídními předsudky místo idejí, s ješitností místo srdce; stejně špinavý v soukromém životě jako podlý v životě veřejném — nemůže dokonce ani teď, kdy hraje roli francouzského Sully, nezdůraznit odpornost svých činů směšností svého velikášství.

Kapitulace Paříže, která vydala Prusům nejenom Paříž, nýbrž i celou Francii, uzavřela řadu zrádných intrik s nepřitelem, které usurpátoři ze dne 4. září zahájili, jak Trochu sám řekl, ještě téhož dne. Na druhé straně byla tato kapitulace po-

čátkem občanské války, kterou s pomocí Prusů vedl proti republice i proti Paříži. Již v samém znění kapitulace byla skryta léčka. Více než třetina země byla tehdy v rukou nepřítele, hlavní město bylo odříznuto od provincií, všechny dopravní prostředky byly rozrušeny. Za těchto okolností bylo možno přistoupit k volbě skutečného zastupitelstva Francie jen po dostatečných přípravách. *Právě proto* byla v kapitulaci obsažena podmínka, že Národní shromáždění musí být zvoleno do osmi dnů, takže zpráva o chystaných volbách došla do některých částí Francie teprve v předvečer voleb. Dále podle výslovného znění jednoho z článků kapitulace mělo být shromáždění zvoleno k tomu jedinému účelu, aby rozhodlo o válce a míru, po případě aby uzavřelo mírovou smlouvu. Lid musel pocítit, že podmínky příměří znemožňují další vedení války a že k uzavření míru vnuceného Bismarckem jsou nejspatnější lidé Francie právě nejlepší. Thiers se však nespokojil se všemi těmito obezřetnými opatřeními a vydal se na volební cestu do provincií dříve, než bylo tajemství příměří oznámeno Pařížanům, aby tam galvanisací vzkřísil k životu mrtvolu legitimistické strany. Tato strana měla nyní spolu s orleanisty zaujmout místo bonapartistů, kteří byli v této chvíli pro zemi úplně nepřijatelní. Legitimistů se nebál. Jako vláda moderní Francie byli nemožní, a proto jako soupeři nebyli nebezpeční — která strana mohla být vítanějším nástrojem reakce než strana, která podle vlastních slov Thiersových (v poslanecké sněmovně dne 5. ledna 1833) „se vždycky opírala o tři sloupy: zahraniční invasi, občanskou válku a anarchii“? Legitimisté však sami vážně věřili, že opět nadejde doba jejich tisícileté říše. A vskutku Francie opět upadla pod paty zahraničních dobyvatelů, císařství bylo opět svrženo. Bonaparte opět upadl do zajetí a oni byli opět vzkříšeni. Kolo dějin se očividně otočilo nazpět až k „chambre introuvable“¹ z roku 1816. Ve shromážděních republiky od roku 1848 do roku 1851 byli zastoupeni svými vzdělanými a vyškolenými parlamentními vůdci; nyní se však do popředí prodrali prostí vojáci strany — Pourceagnacové² celé Francie.

Sotvaže bylo v Bordeaux zahájeno toto shromáždění ruraux

¹ Poslanecká sněmovna ve Francii z roku 1816, kde většinu měli extrémní monarchisté, zástupci šlechty. Vyznačovala se svým reakčním charakterem. (Pozn. red.)

² Pourceagnac — hrdina Molièrovy komedie, typ tupého, omezeného malého statkáře. (Pozn. red.)

(krautjunkerů¹), prohlásil jim Thiers jasně, že musí ihned přijmout předběžné mírové podmínky, aniž jim prokáží čest nějaké parlamentní debaty, neboť to je jediná podmínka, za níž jim Prusko dovolí zahájit válku proti republice a její baště, Paříži. A vskutku, kontrarevoluce se nemohla dlouho rozmýšlet. Druhé císařství zdvojnásobilo státní dluh a uvrhlo velká města do těžkých místních dluhů. Válka strašlivě zvýšila požadavky na národ a bezohledně zpusťovala jeho zdroje. A k dovršení zkázy stál tu ještě pruský Shylock² se svými kvitancemi na proviant pro půl milionu svých vojáků na francouzské půdě, s požadavkem odškodného ve výši pěti miliard a pětiprocentních úroků z nezaplacených splátek. Kdo to měl všechno zaplatit? Pouze násilným svržením republiky mohli majitelé bohatství převalit tíhu války, kterou sami vyvolali, na bedra těch, kdo toto bohatství tvoří. A tak právě nesmírná zkáza Francie podnítila tyto vlastenecké představitele velkostatku a kapitálu, aby před očima cizího obyvatele a pod jeho vysokou protekcí dovršili válku zahraniční válkou občanskou, vzpourou otrokářů.

Tomuto spiknutí stála v cestě velká překážka — Paříž. Odzbrojit Paříž bylo první podmínkou úspěchu. Proto Thiers vyzval Paříž, aby složila zbraně. Načež bylo učiněno všechno, aby Paříž byla přivedena z míry: krautjunkerské shromáždění ji štválo šílenými protirepublikánskými demonstracemi, Thiers sám dvojsmyslně vtipkoval o právu republiky na existenci; Paříži bylo vyhrožováno, že bude sfata a zbavena funkce hlavního města (décapiter et décapitaliser); byli jmenováni orleanističtí vyslanci; Dufaure vydával zákony o propadlých směnkách a nezaplacených činžích, zákony, které hrozily zničit obchod a průmysl Paříže; z návodu Pouyer-Quertierova byla zavedena dvoucentimová daň z každého exempláře jakéhokoli tiskopisu; Blanqui a Flourens byli odsouzeni k smrti; republikánské časopisy byly zastaveny; Národní shromáždění bylo přeloženo do Versailles; stav obležení, prohlášený Palikauou a zrušený 4. září, byl obnoven; Vinoy, hrdina 2. prosince, byl

¹ Národní shromáždění, zahájené 12. února 1871 v Bordeaux, bylo složeno převážnou většinou z monarchistů (ze 750 poslanců bylo 450 monarchistů), zástupců velkostatkářů a reakčních vrstev města i venkova. Odtud název „shromáždění ruraux“ nebo „sněmovna krautjunkerů“. (Pozn. red.)

² Shylock — typ lichváře v Shakespearově dramatu „Kupec benátský“. (Pozn. red.)

jmenován guvernérem Paříže, bonapartistický žandarm Valentin policejním prefektem a jezuitský generál d'Aurelle de Paladines vrchním velitelem pařížské gardy.

A nyní se obrátíme k panu Thiersovi a k pánům z vlády národní obrany, jeho příručím, s otázkou. Je známo, že Thiers uzavřel prostřednictvím svého ministra financí pana Pouyer-Quertiera půjčku ve výši dvou miliard, ihned splatnou. Nuže je anebo není pravda:

1. že tento obchod byl nastrojen tak, aby do soukromých kapes Thiersových, Ernest Picardových, Pouyer-Quertierových a Jules Simonových vklouzla stamilionová provise, a

2. že se zavázali k placení až po „pacifikaci“ Paříže?

Rozhodně byla věc asi velmi naléhavá, neboť Thiers a Jules Favre prosili docela nestydatě jménem bordeauxského Národního shromáždění, aby Paříž byla obsazena pruskými vojsky. To se však nehodilo do hry Bismarckovi, jak o tom posměšně a zcela veřejně vyprávěl svým frankfurtským šosáckým obdivovatelům po svém návratu do Německa.

II

Paříž byla jedinou vážnou překážkou na cestě protirevolučního spiknutí. Paříž musila být tedy odzbrojena. Pokud šlo o tuto otázku, bylo bordeauxské shromáždění vtělená upřímnost. A kdyby snad zuřivý řev jeho krautjunkerů nebyl býval dosti zřetelný, tu fakt, že Thiers předal Paříž do rukou triumvirátu: prosincový vrah Vinoy, bonapartistický žandarm Valentin a jezuitský generál Aurelle de Paladines — by byl rozptýlil poslední pochybnosti. Spiklenci, neskrývající ve své drzosti nikterak pravý smysl odzbrojení Paříže, vyzývali Paříž, aby složila zbraně, pod záminkou, která byla zjevnou, krajně nestoudnou lží. Artilerie národní gardy, pravil Thiers, patří státu a musí být státu opět vrácena. Skutečnost však byla jiná: ode dne kapitulace, kdy Bismarckovi zajatci vydali Francii Bismarckovi, ale sobě vyměnili početnou tělesnou stráž, určenou výslovně k potlačení Paříže — od toho dne byla Paříž na stráži. Národní garda se reorganisovala a svěřila vrchní velení ústřednímu výboru, který byl zvolen celou její masou, až na několik starých bonapartistických oddílů. V předvečer vtažení Prusáků do Paříže ústřední výbor nařídil, aby děla a mitrailleu-

sy, které kapitulanti zrádně zanechali ve čtvrtích, do nichž měli vtáhnout Prusáci, byly dopraveny na Montmartre, do la Villette a do Belleville. Tato děla byla opatřena z příspěvků národní gardy samé. V textu kapitulace ze dne 28. ledna byla oficiálně uznána za soukromé vlastnictví národní gardy a jako taková byla vyňata z všeobecného stavu zbraní patřících státu, které musely být vydány nepříteli. Thiers neměl ani nejprůhlednější záminku k zahájení války s Paříží, a tak mu nezbylo než se uchýlit k sprosté lži, že děla národní gardy jsou vlastnictvím státu.

Konfiskace děl měla být jen předebranou všeobecného odzbrojení Paříže a tím odzbrojením revoluce ze dne 4. září. Avšak tato revoluce se stala zákonným stavem Francie. Republika, její dílo, byla v textu kapitulace vítězem uznána. Po kapitulaci byla uznána všemi cizími mocnostmi; jménem republiky bylo svoláno Národní shromáždění. Pařížská dělnická revoluce ze dne 4. září byla jediným právním základem Národního shromáždění v Bordeaux a jeho výkonné moci. Nebýt revoluce ze dne 4. září, bylo by Národní shromáždění muselo ihned ustoupit zákonodárnému sboru, který byl zvolen roku 1869 všeobecným hlasovacím právem pod francouzským a nikoli pod pruským panstvím a později násilně rozeznán revolucí. Thiers a jeho ticket-of-leave-men byli by musili vyjednávat o průvodní listy, podepsané Ludvíkem Bonapartem, aby unikli cestě do Cayenne¹. Národní shromáždění, se svou plnou mocí ujednat mír s Pruskem, bylo jen jednou z epizod oné revoluce, jejímž pravým ztělesněním byla stále ještě ozbrojená Paříž: táž Paříž, která tuto revoluci provedla, která pro ni podstoupila pětiměsíční obležení se všemi hrůzami hladomoru a která svým vytrvalým odporem, přes Trochuův „plán“, vytvořila základnu úporné obranné války v provinciích. Měla nyní Paříž na urážlivý příkaz vzbouřených bordeauxských otrokářů buďto složit zbraně a uznat, že její revoluce ze dne 4. září není než pouhým přenesením státní moci s Ludvíka Bonaparta na jeho královské soupeře, anebo měla vystoupit jako sebeobětavý bojovník za Francii, jejíž záchrana před záhubou a jejíž obrození byly nemožné bez revolučního převratu politických a společenských poměrů, které zplodily druhé císařství a které pod jeho ochra-

¹ Cayenne — hlavní město francouzské Guayany v Jižní Americe — místo nucených prací a deportací. (Pozn. red.)

nou dosáhly krajního stupně hniloby. Paříž, zmořená ještě pěti-měsíčním hladověním, neváhala ani okamžik. Rozhodla se podstoupit hrdinsky veškeré nebezpečí odporu proti francouzským spiklencům, přestože s jejích vlastních pevností na ni stále mířila pruská děla. Přitom však ústřední výbor ve svém odporu k občanské válce, do které měla být Paříž vehnána, setrval v obranné posici, nedbaje provokací Národního shromáždění, nedbaje zásahu výkonné moci a hrozivého stahování vojsk v Paříži a okolo Paříže.

Thiers tudíž sám zahájil občanskou válku, vyslal Vinoye v čele hloučku policejních agentů a několika řadových pluků na noční loupežné tažení na Montmartre, aby tam přepadem zabrali děla národní gardy. Je známo, jak tento pokus ztroskotal o odpor národní gardy a o sbratření vojska s lidem. Aurelle de Paladines vytiskl již předem zprávu o vítězství a Thiers měl připraveny plakáty, které měly oznámit jeho opatření k provedení státního převratu. Obojí musilo být nyní nahrazeno Thiersovým svoláním, v němž oznamoval své velkodušné rozhodnutí, že ponechává národní gardě její zbraně; nepochybuje prý, že jich národní garda použije k tomu, aby se přidala k vládě proti rebelům. Z 300.000 národních gardistů se pouze 300 přihlásilo na výzvu malého Thierse, aby se přidali k němu, proti sobě samým. Slavná dělnická revoluce ze dne 18. března nesporně ovládla Paříž. Ústřední výbor byl její prozatímní vládou. Zdálo se, že Evropa na okamžik zapochybovala o tom, jsou-li nedávné překvapující státní a válečné události, které se udály před jejíma očima, skutečností, nejsou-li pouhými sny dávno uplynulé minulosti.

Od 18. března až do vtržení versailleského vojska do Paříže byla proletářská revoluce tak prosta všech násilností, jimiž oplývají všechny revoluce a ještě více kontrarevoluce „vyšších tříd“, že si její nepřátelé nemohli najít jiné důvody k rozhořčení než popravu generálů Lecomta a Clémenta Thomase a srážku na Vendômešském náměstí.

Generál Lecomte, jeden z bonapartistických důstojníků, který se zúčastnil nočního přepadení Montmartru, dal 81. řadovému pluku čtyřikrát rozkaz, aby pálił do bezbranného zástupu na náměstí Pigale; když se vojsko zdráhalo splnit jeho rozkaz, jal se mu zuřivě spílat. Jeho vlastní lidé, místo aby obrátili zbraně proti ženám a dětem, zastřelili jeho samého. Zakořeněné návyky, které jsou vojákům vštěpovány pod dresurou ne-

přátel dělnictva, nemizí samozřejmě tím okamžikem, kdy tito vojáci přecházejí na stranu dělníků. Tíž lidé popravili i Clémenta Thomase.

„Generál“ Clément Thomas, bývalý strážmistr, nespokojený se svou kariérou, dal se naverbovat v posledních letech panství Ludvíka Filipa do redakce republikánského listu „National“, kde zároveň vykonával službu odpovědného slaměného panáka (gérant responsable)¹ a duelanta tohoto velmi bojovného listu. Když se po únorové revoluci pánové z „Nationalu“ dostali k veslu, proměnili tohoto starého strážmistra v generála. Bylo to v předvečer červnového masakru, který připravil on spolu s Julesem Favrem a v němž hrál úlohu nejpodlejšího katana. Potom zmizel i se svým generálstvím na dlouhou dobu a vynořil se opět 1. listopadu 1870. Den předtím dala „vláda obrany“ v radnici Blanquimu, Flourensovi a ostatním představitelům dělníků svůj slavnostní slib, že složí usurpovanou moc do rukou svobodně zvolené Pařížské komuny. Místo aby splnila slib, poštvála na Paříž Trochuovy Bretonce, kteří nyní zastupovali Bonapartovy Korsičany. Jediný generál Tamisier se zdráhal poskvřnit své jméno takovým porušením slova a zřekl se své hodnosti vrchního velitele národní gardy. Jeho místo zaujal Clément Thomas, který se stal opět generálem. Po celou dobu své služby vedl válku nikoli proti Prusákům, nýbrž proti národní gardě. Bránil se ze všech sil tomu, aby byla celá národní garda ozbrojena, štvál buržoasní prapory proti dělnickým praporům, odstranil důstojníky nesouhlasící s Trochuovým plánem a rozpustil proletářské prapory, pošpiniv je obviněním ze zbabělosti, tytéž proletářské prapory, jejichž hrdinství si nyní vynutilo obdiv nejzavilejších nepřátel. Clément Thomas byl neobyčejně pyšný na to, že mohl znovu dokázat své staré červnové zásluhy osobního nepřítele pařížského proletariátu. Ještě několik dní před 18. březnem předložil ministru války Leflôvi svůj vlastní plán na „vyhubení výkvětu pařížské luzy“. Po Vinoyově porážce si nemohl odřící potěšení, aby se neobjevil na bojišti jako soukromý špion. Ústřední výbor a pařížští dělníci byli právě tak odpovědní za zastřelení Clémenta Thomase a Lecomta, jako princezna Waleská za osud lidí, umačkaných při jejím příjezdu do Londýna.

¹ Jeho povinností bylo, aby v žaláři odseděl tresty, k nimž byl list odsouzen za novinářské články. (Pozn. red.)

Domnělý masakr bezbranných občanů na Vendômešském náměstí je bajkou, o které Thiers a krautjunkeři ve sněmovně zatvrzele mlčeli a jejíž rozšiřování svěřili výhradně čeledníku evropské žurnalistiky.

„Muži pořádku“, pařížští reakcionáři, se zachvěli při zprávě o vítězství 18. března. Bylo to pro ně znamení, že se konečně blíží odplata lidu. Přízraky obětí, povražděných jejich rukama od červnových dnů 1848 až do 22. ledna 1871, vstaly před jejich zraky. Hrůza však byla jejich jediným trestem. Dozorci a policejní seržanti nejenže nebyli, jak se to mělo stát, odzbrojeni a zavřeni, nýbrž našli pařížské brány dokořán otevřeny, aby mohli bezpečně prchnout do Versailles. „Mužům pořádku“ nejenže se nic nestalo, bylo jim dokonce dovoleno, aby se opět shromáždili a obsadili nejednu silnou posici přímo v Paříži. Tato shovívavost ústředního výboru, tato velkomyslnost ozbrojených dělníků, tak cizí mravům Strany pořádku, byla touto stranou falešně vykládána jako známka vědomé slabosti. Odtud jejich pošetilý plán pokusit se pod záminkou neozbrojené demonstrace ještě jednou o to, čeho nemohl dosáhnout Vinoy se svými děly a mitrailleusami. Dne 22. března vyrazil z blahobytných městských čtvrtí průvod „lepších pánů“, všichni šviháci samozřejmě mezi nimi a v jejich čele dobře známí vyžirači císařství, jako Heeckerenové, Coëtlogonové, Henri de Pénové atd. Pod zbabělou záminkou pokojné demonstrace, avšak tajně ozbrojeni zbraněmi zákeřných vrahů, pochodovali tito bandité, odzbrojující a týrající stráž a hlídky národní gardy, na něž jejich průvod narazil. Pronikli z ulice Rue de la Paix na Vendômešské náměstí a s výkřiky: „Pryč s ústředním výborem! Pryč s vrahy! Ať žije Národní shromáždění!“ pokusili se prorazit rozestavenými tam strážemi a přepadnout hlavní stan národní gardy, který střežily. Na výstřely z revolveru jim bylo odpověděno obvyklými zákonnými výzvami; když opětovně výzvy zůstaly bez výsledku, dal velící generál národní gardy povel k palbě. *Jediná* salva zahнала na divoký útěk pošetilé hejsky, kteří si mysleli, že pouhé objevení se jejich „slušné společnosti“ bude působit na pařížskou revoluci jako Josuovy trouby na zdi Jericha. „Demonstranti“ zabili dva národní gardisty, devět jich těžce zranili (mezi nimi i člena ústředního výboru) a celé jeviště jejich velkého činu bylo poseto revolvery, dýkami a kordy skrytými v holích, doklady „neozbrojeného“ charakteru jejich „pokojné“ demonstrace. Když dne 13. června 1849 pařížská národ-

ní garda skutečně pokojně demonstrovala na protest proti loupežnému útoku francouzských vojsk na Řím — byl Changarnier, tehdy generál Strany pořádku, prohlášen Národním shromážděním a zejména Thiersem za zachránce společnosti za to, že pustil své oddíly se všech stran na tyto bezbranné lidi, aby je postřílely, posekaly šavlemi a rozdupaly kopyty svých koní. Tehdy byl v Paříži vyhlášen stav obležení; Dufaure prosadil v Národním shromáždění celou řadu nových potlačovacích zákonů; došlo k novým zatýkáním, deportacím, hrůzovládě. „Nižší třídy“ si však počínají jinak. Ústřední výbor z roku 1871 nechal hrdiny „pokojné demonstrace“ prostě běžet, takže mohli za dva dny znovu uspořádat demonstraci, tentokrát *ozbrojenou*, pod vedením admirála Saisseta; tato demonstrace skončila oním proslulým útekem do Versailles. Ústřední výbor, který se vzpíral vést občanskou válku, zahájenou Thiersovým nočním vpádem na Montmartre, se tentokrát dopustil velké chyby, že ihned nevytáhl proti Versailles, které se tehdy neměly celkem čím bránit, a že neskoncoval rázně se spiklencem Thiersovým a jeho krautjunkeři. Místo toho bylo Straně pořádku ještě jednou dovoleno, aby zkusila svou sílu, a to ve volbách do Komuny dne 26. března. Toho dne pronášeli mužové pořádku blahovlnné řeči smíru se svými příliš velkodušnými vítězi, mručíce si zároveň v duchu slavnostní sliby krvavé pomsty.

A nyní pohleďte na rub medaile! Thiers zahájil své druhé tažení proti Paříži počátkem dubna. S první kolonou pařížských zajatců, která byla odvedena do Versailles, bylo naloženo hnusně. Ernest Picard se posmíval zajatcům, klackuje se mezi nimi s rukama v kapsách; ženy Thiersova a Favrova, obklopeny svými dvorními dámami, tleskaly s vysokého balkonu hanebností versailleské luzy. Zajetí řadoví vojáci byli prostě zastřeleni; náš statečný přítel generál Duval, slévající železa, byl bez jakéhokoli soudu a vyšetřování zavražděn. Gallifet, „pasák“ své ženy, tak známé nestydatým vystavováním svého těla na hostinách druhého císařství, se chlubil v jednom prohlášení, že dal rozkaz k zavraždění několika národních gardistů i s jejich setníkem a poručíkem, kteří byli překvapeni a odzbrojeni jeho jízdou. Vinoy, který uprchl z Paříže, byl Thiersem vyznamenán velkokřížem čestné legie za to, že vydal rozkaz, v němž nařizoval zastřelit každého řadového vojáka zajatého u komundů. Žandarm Desmarêt byl dekorován za to, že zrádně, jako

řezník, rozsekal velkodušného a rytířského Flourense, který dne 31. října 1870 zachránil hlavy členů vlády obrany. O „povzbuzujících podrobnostech“ jeho zavraždění vyprávěl Thiers s uspokojením v Národním shromáždění. S nadutou ješitností parlamentního palečka, kterému bylo dovoleno hrát úlohu Tamerlana, odepřel přiznat lidem, kteří povstali proti jeho nicotné veličině, jakékoli právo civilisovaného válčení, dokonce i neutralitu obvažil. Není nic hnusnějšího nad tuto opici, které bylo popřáno ukájet na krátký čas své tygří choutky a jejíž portrét vykreslil již Voltaire (viz přílohy, str. 35)!¹

Když Komuna (dekret ze dne 7. dubna) nařídila odvetná opatření a prohlásila za svou povinnost „chránit Paříž proti kanibalským činům versailleských banditů a žádat oko za oko, zub za zub“, Thiers přesto nezanechal krutého nakládání se zajatci; dokonce je ještě takto urážel ve svých zprávách: „Nikdy nespočinul smutný pohled čestných lidí na tak bezectných tvářích bezectné demokracie“ — pohled čestných lidí, jako byl sám Thiers a jeho ticket-of-leave-men. Přesto bylo střílení zajatců na nějaký čas zastaveno. Sotvaže však Thiers a jeho prosincoví generálové shledali, že odvetný dekret Komuny byl jenom planou hrozbou, že dokonce i jejich žandarmové a špioni, přestrojení za národní gardisty a chycení v Paříži, ba i policejní seržanti přistižení se zápalnými pumami, zůstali ušetřeni — nastalo opět hromadné odstřelování zajatců a bylo prováděno až do konce. Domy, v nichž se skryli národní gardisté, byly obklíčeny četníky, polity petrolejem (kterého tu bylo po prvé použito) a zapáleny; ohořelé mrtvoly byly později odvezeny tiskovou ambulancí (v Les Ternes). Čtyři národní gardisté, kteří se dne 25. dubna vzdali u Belle Epine několika jízdním myslivcům, byli jeden po druhém postříleni rytmistrem, důstojným to pacholkem Gallifetovým. Jeden z těchto čtyř gardistů, Scheffer, který byl zanechán na místě jako domněle mrtvý, se doplazil k pařížským předním hlídkám a vydal soudní svědectví o této věci před výborem Komuny. Když Tolain interpeloval ministra války o zprávě tohoto výboru, krautjunkeři ho ukřičeli; ministru Leflôvi zakázali, aby odpovídal. Bylo by urážkou jejich „slavné“ armády mluvit o jejich činech. Ledabylý tón, jímž Thiersovy zprávy mluvily o masakrování národních gardistů, přepadených ve spánku u Moulin

¹ V tomto svazku na straně 73. (Pozn. red.)

Saquet, o hromadném střílení v Clamartu, působily i na nervy londýnských „Timesů“, nevynikajících žádnou přecitlivělostí. Bylo by však směšné chtít vypočítávat všechny hnusnosti spáchané lidmi, kteří bombardovali Paříž, iniciátory otrokářské vzpoury pod ochranou cizího dobyvatele. Uprostřed všech těchto hrůz zapomíná Thiers na své parlamentní fráze o hrozných odpovědnostech, která spočívá na jeho trpasličích bedrech, chlubí se, že l'Assemblée siège paisiblement (sněmovna klidně zasedá), a dokazuje svými stálými hostinami, jednou s prosincovými generály, po druhé s německými princí, že jeho trávení ani v nejmenším není porušeno, dokonce ani hrozivými příznaky Lecomta a Clémenta Thomase.

III

Zrána dne 18. března 1871 byla Paříž probuzena hromovým voláním: „Àf žije Komuna!“ Co je Komuna, tato sfinx, která štaví buržoasní rozum před těžkou zkouškou?

„Pařížští proletáři,“ pravil ústřední výbor ve svém manifestu ze dne 18. března, „vidouce porážky a zradu vládnoucích tříd, pochopili, že udeřila hodina, kdy musí zachránit situaci převzetím vedení veřejných záležitostí do vlastních rukou... Pochopili, že je jejich nejvyšší povinností, že mají absolutní právo stát se pány svých vlastních osudů a chopit se vládní moci.“ — Avšak dělnická třída nemůže prostě převzít hotovou státní mašinerii a uvést ji do chodu pro své vlastní účely.

Centralisovaná státní moc se svými všudypřítomnými orgány, založenými na principu systematické hierarchické dělby práce — se stálou armádou, policií, byrokracií, duchovenstvem, soudcovským stavem — pochází z dob absolutní monarchie, kdy sloužila vznikající buržoasní společnosti jako mocná zbraň v boji proti feudalismu. Přesto však byl její rozvoj brzděn všelijakým středověkým haraburdím, velkostatkářskými a šlechtickými výsadami, místními privileji, městskými a cechovními monopoly a provinciálními ustanoveními. Obrovské koště francouzské revoluce XVIII. století smetlo všechny tyto trosky zašlých dob a vyčistilo tak zároveň společenskou půdu od posledních překážek, které stály v cestě nadstavbě moderní státní budovy. Tato moderní státní budova byla vztyčena za prvního císařství, které samo bylo zplozeno koaličními válkami staré

polofeudální Evropy proti moderní Francii. Za dalších režimů byla vláda podřízena parlamentní kontrole, t. j. přímé kontrole majetných tříd. Na jedné straně se vyvinula ve skleník, v němž bujely nesmírné státní dluhy a drtivé daně, a stala se jablkem sváru pro konkurující si frakce a dobrodruhy vládnoucích tříd, kteří k ní byli neodolatelně přitahováni její úřední mocí, jejími příjmy a sinekurami; na druhé straně se však pod vlivem hospodářských změn společnosti změnil zároveň její politický charakter. Tou měrou, jak pokrok novodobého průmyslu vytvářel, rozšiřoval a prohluboval třídní protiklad mezi kapitálem a prací, touž měrou nabývala státní moc stále více charakteru veřejné moci k potlačování dělnické třídy, nástroje třídního panství. Po každé revoluci, která znamená určitý pokrok třídního boje, vystupuje ryze potlačovatelská povaha státní moci stále zjevněji. Revoluce z roku 1830 přenesla vládu s velko-statkářů na kapitalisty, a tím se vzdálenějších nepřátel dělníků na jejich přímé nepřátele. Buržoasní republikáni, kteří jménem únorové revoluce uchvátili státní moc, použili ji k uspořádání červnových masakrů, aby dokázali dělnické třídě, že „sociální“ republika neznámá nic jiného než jejich sociální porobení republikou, a royalisticky smýšlející mase buržoasie a velko-statkářů, že mohou starosti a peněžní výhody vlády klidně pře-
nechat buržoasním republikánům. Po tomto jejich jediném hrdinném červnovém činu nezbylo však buržoasním republikánům nic jiného než ústup z prvních řad do posledních řad „strany pořádku“ — této koalice, utvořené ze všech konkurujících si frakcí a stran vykořisťovatelských tříd, stojících nyní v otevřeném protikladu k třídám vyrábějícím. Nejvhodnější formou jejich společné vlády byla parlamentní republika v čele s Ludvíkem Bonapartem jako prezidentem; byla to vláda nezahaleného třídního terorismu a úmyslného urážení „sprostého davu“ („vile multitude“). Byla-li, jak řekl Thiers, parlamentní republika státní formou, která nejméně dělila frakce vládnoucí třídy, otevřela zato propast mezi touto nepočetnou třídou a celou masou společnosti, žijící mimo ni. Jestliže za dřívějších vlád vnitřní rozkoly této třídy ještě omezovaly státní moc, tu dnes tato omezení jejím sloučením padla. Ježto hrozilo povstání proletariátu, použila nyní sjednocená majetná třída státní moci bezohledně a drze jako národního nástroje války kapitálu proti práci. Avšak její nepřetržitě křížácké tažení proti vyrábějícím masám ji nutilo nejen k tomu, aby výkonnou moc vybavovala

ustavičně rostoucí mocí potlačovatelskou; nutilo ji též, aby svou vlastní parlamentní tvrz — Národní shromáždění — postupně zbavovala obranných prostředků proti výkonné moci, až Ludvík Bonaparte, který byl ztělesněním této výkonné moci, představitel vlastnických tříd rozebral. Přirozeným nástupem republiky Strany pořádku bylo druhé císařství.

Císařství, jehož křestním listem byl státní převrat, pověřovacím listem všeobecné hlasovací právo a žezlem šavle, předstíralo, že se opírá o rolnictvo, onu velikou masu výrobců, kteří nebyli přímo zapleteni do boje mezi kapitálem a prací. Předstíralo, že zachraňuje dělnickou třídu tím, že zlomilo parlamentarismus a s ním nezahalenou podřízenost vlády majetným třídám. Předstíralo, že zachraňuje majetné třídy tím, že udržuje jejich hospodářskou svrchovanost nad dělnickou třídou; a konečně předstíralo, že sjednocuje všechny třídy kolem vzkrísšeného preludu národní slávy. Ve skutečnosti bylo císařství jedinou možnou vládní formou v době, kdy buržoasie již ztratila schopnost vládnout národu a kdy dělnická třída jí ještě nenabývala. Celý svět vítal císařství jako zachránce společnosti. Za jeho panství buržoasní společnost, zbavená všech politických starostí, dosáhla takového rozvoje, o jakém se jí nikdy ani nesnilo. Její průmysl, její obchod vzrostly do nesmírných rozměrů; finanční švindl slavil kosmopolitické orgie, bída mas se ostře odrážela od nestoudné okázalosti pokryteckého, přefi-
ženého a podlosti čpícího přepychu. Státní moc, vznášející se zdánlivě vysoko nad společností, byla ve skutečnosti nejskandálnějším skandálem této společnosti a zároveň semeníštěm veškeré její hniloby. Její vlastní zpuchřelost a zpuchřelost zachráněné jí společnosti byla obnažena bodáky Pruska, které samo hořelo touhou přeložit těžiště tohoto režimu z Paříže do Berlína. Imperialismus je nejprostitutovanější a současně konečnou formou oné státní moci, kterou vznikající buržoasní společnost vytvořila jako nástroj svého vlastního osvobození z feudalismu a kterou plně rozvinutá buržoasní společnost přeměnila v nástroj ujařmení práce kapitálem.

Přímým protikladem císařství byla Komuna. Volání po „sociální republice“, kterým pařížský proletariát zahájil únorovou revoluci, vyjadřovalo jenom neurčitou touhu po republice, která měla odstranit nejen monarchickou formu třídního panství, nýbrž samo třídní panství. Komuna byla určitou formou takové republiky.

Paříž, středisko a sídlo staré vládní moci a současně společenské těžiště francouzské dělnické třídy, povstala se zbraní v rukou proti pokusu Thiersovu a jeho krautjunkerů, snažících se obnovit, vzkřísit a zvěčnit tuto starou vládní moc zděděnou po císařství. Paříž mohla klást odpor jenom proto, že byla obležením zbavená armády, na jejíž místo nastoupila národní garda, složená hlavně z dělníků. Nyní šlo o to, aby se tato skutečnost stala trvalým zařízením. Proto prvním dekretem Komuny byl dekret o zrušení stálé armády a její nahrazení ozbrojeným lidem.

KOMUNA
Komuna se utvořila z členů městských rad, zvolených v jednotlivých pařížských okresech na základě všeobecného hlasovacího práva: tito radní byli odpovědní a kdykoli sesaditelní. Jejich většinu tvořili samozřejmě dělníci anebo uznání zástupci dělnické třídy. Komuna neměla být parlamentním, nýbrž pracovním sborem, výkonným i zákonodárným zároveň. Policie, dosud nástroj státní vlády, byla ihned zbavena svých politických funkcí a přeměněna v odpovědný a kdykoli sesaditelný orgán Komuny. Týž osud stihl i úředníky všech ostatních správních odvětví. Počínaje členy Komuny, odshora až dolů, veřejná služba musela být vykonávána za dělnickou mzdu. Veškeré výsady a reprezentační příplatky vysokých státních hodnostářů zmizely zároveň s těmito hodnostáři. Veřejné úřady přestaly být soukromým vlastnictvím náhončích centrální vlády. Nejenom městská správa, nýbrž i veškerá iniciativa vykonávaná dosud státem byla vložena do rukou Komuny.

Jakmile bylo jednou odstraněno stálé vojsko a policie, nástroje materiální moci staré vlády, přistoupila Komuna ihned k tomu, aby zlomila nástroj duchovní poroby, moc páterů; dekretovala rozpuštění a vyvlastnění všech církví, pokud byly korporacemi vládnoucími majetkem. Kněží byli posláni do zátiší soukromého života, aby tam po vzoru svých předchůdců, apoštolů, žili z almužny věřících. Veškeré vyučovací ústavy byly bezplatně otevřeny lidu a zároveň očištěny od jakéhokoli vměšování státu a církve. Tím bylo školní vzdělání nejen učiněno přístupným každému, nýbrž i věda sama byla zbavena okovů, jimiž ji poutají třídní předsudky a vládní násilí.

Soudní úředníci pozbyli oně zdánlivé nezávislosti, která sloužila jen k tomu, aby zastírala jejich poddanost střídajícím se vládám, kterým každé po řadě skládali a opět rušili přísahu věrnosti. Jako všichni ostatní lidé sloužící veřejnosti měli být napříště voleni, odpovědní i sesaditelní.

Pařížská komuna měla být samozřejmě vzorem všem velkým průmyslovým střediskům Francie. Jakmile by byl jednou komunální řád věcí nastolen v Paříži a v druhořadých centrech, musela by stará centralisovaná vláda ustoupit samovládě výrobců i v provinciích. Ve stručném nástinu národní organizace, k jehož rozpracování nezbyl Komuně čas, je výslovně řečeno, že Komuna se měla stát politickou formou i nejmenší vsi a že stálé vojsko v zemi má být nahrazeno lidovou milicí s co nejkratší služební dobou. Venkovské obce každého okresu měly své společné záležitosti spravovat prostřednictvím shromáždění delegátů v okresním městě a tato okresní shromáždění měla pak opět vysílat své delegáty do národního zastupitelstva v Paříži; delegáti měli být kdykoli odvolatelní a měli se přísně držet instrukcí svých voličů (imperativní mandát). Nemnohé, avšak důležité funkce, které pak ještě zbyly centrální vládě, neměly být odstraněny — takové tvrzení by bylo úmyslným falšováním — nýbrž měly být přeneseny na komunální, t. j. přísně odpovědné úředníky. Jednota národa neměla být rozbita, nýbrž naopak organizována komunálním zřízením, měla se stát skutečností zničením oně státní moci, která se vydávala za ztělesnění této jednoty, ale chtěla být nezávislou a nadřazenou vůči národu, na jehož těle byla pouhým cizopasným nádorem. Úkolem Komuny bylo odříznout ryze potlačovatelské orgány státní moci, ale její oprávněné funkce vyrvat z rukou té moci, která si osobovala právo stát nad společností, a vrátit je do rukou odpovědných služebníků společnosti. Místo aby všeobecné hlasovací právo jednou za tři léta nebo za šest let rozhodovalo o tom, který člen vládnoucí třídy má lid v parlamentu zastupovat a potlačovat (vertreten und zertreten), místo toho mělo všeobecné hlasovací právo sloužit lidu organizovanému v komuny, tak jako individuální hlasovací právo slouží kterémukoli zaměstnavateli k tomu, aby si vyhledal dělníky, dozorce a účetní pro svůj závod. A je dostatečně známo, že si společnosti právě tak dobře jako jednotlivci vždycky dovedou najít pro své praktické podniky pravé muže, a jestliže se někdy zmýlí, dovedou svůj omyl opět brzy napravit. Na druhé straně nemohlo být duchu Komuny nic cizejšího než nahrazení všeobecného hlasovacího práva hierarchickou investiturou.¹

¹ Investitura — systém jmenování hodnostářů, uvádění v úřad, zejména církevní. Ve středověku se o ni vedl boj mezi církevní a světskou mocí. (Pozn. red.)

Je obvyklým osudem nových dějinných výtvorů, že bývají mylně považovány za dobu zjevů starších, dokonce přežilých forem společenského života, jimž se poněkud podobají. Tak i tato nová Komuna, která láme moderní státní moc, byla považována za vzkršení středověkých komun, které tu byly před onou státní mocí a tvořily její základnu. — Komunální zřízení bylo mylně považováno za pokus nahradit svazem drobných států, jak o něm snili Montesquieu a girondisté, onu jednotu velikých národů, která sice původně vznikla násilím, avšak přesto se dnes stala mocným činitelem společenské výroby. — Antagonismus mezi Komunou a státní mocí byl omylem považován za přehnanou formu starého boje proti přílišné centralisaci. V některých zemích zabránily zvláštní dějinné okolnosti klasičtému vývoji buržoasní vládní formy, jímž prošla Francie, ale umožnily, jako na př. v Anglii, aby veliké centrální státní orgány byly doplňovány korupčními farními shromážděními (vestries), čachrářskými městskými radami a sverepými pečovateli o chudé ve městech a fakticky dědičnými smířnými soudci na venkově. Komunální zřízení by naopak vrátilo společenskému tělesu všechny ony síly, které dosud stravoval tento cizopasný nádor, „stát“, který se živí na účet společnosti a brzdí její volný pohyb. Již tímto činem by bylo zahájilo obrodu Francie. — Buržoasie provinciálních měst viděla v Komuně pokus o obnovení onoho panství nad vesnicí, které provinciální buržoasie vykonávala za Ludvíka Filipa a které za Ludvíka Bonaparta bylo vytlačeno domnělým panstvím vesnice nad městy. Ve skutečnosti však by bylo komunální zřízení podřídilo vesnické producenty duchovnímu vedení okresních měst a bylo by jim tam zabezpečilo v městském dělnictvu přirozené zástupce jejich zájmů. — Pouhá existence Komuny přinášela jako samozřejmost lokální samosprávu, avšak již nikoli jako protiváhu zbytečné nyní státní moci. Jenom nějaký Bismarck, který, nezaměstnává-li se právě svými intrikami železa a krve, se rád vrací k svému řemeslu spolupracovníka „Kladderadatsche“ (berlínského „Punch“) ¹, které tak odpovídá kalibru jeho ducha — jenom takový člověk mohl přijít na nápad, že Pařížská komuna v podstatě usilovala o pruské městské zřízení, onu karikaturu francouzského městského zřízení z roku

¹ „Kladderadatsch“ — německý satirický časopis, vycházel v Berlíně od roku 1848; „Punch“ — anglický satirický časopis, vycházel v Londýně od roku 1841. (Pozn. red.)

1791, které dělá z městských správ pouhý podřízený koleš pruské státní policejní mašiny. — Komuna uskutečnila heslo všech buržoasních revolucí — lacinou vládu — tím, že zrušila oba největší zdroje výdajů, armádu a úřednictvo. Její pouhá existence byla popřením monarchie, která, alespoň v Evropě, je obvyklou přítěží a nepostradatelným pláštěm třídního panství. Komuna dala republice základnu skutečně demokratických zřízení. Avšak ani „laciná vláda“, ani „pravá republika“ nebyly jejím konečným cílem; obojí přinesla jen mimochodem a bezděčně.

Rozmanitost výkladů, jejichž předmětem byla Komuna, a rozmanitost zájmů, které v ní našly svůj výraz, dokazují, že byla veskrze pružnou politickou formou, zatím co veškeré dřívější vládní formy byly v podstatě potlačovatelské. Právě její tajemství záleželo v tom, že byla v podstatě vládou dělnické třídy, výsledkem boje třídy vyrábějící proti třídě přivlastňující, byla konečně objevenou politickou formou, v níž mohlo být uskutečněno hospodářské osvobození práce.

Bez této poslední podmínky bylo by komunální zřízení nemožností a klamem. Politické panství výrobců nemůže existovat zároveň se zvětšením jejich sociální poroby. Komuna měla být tudíž pákou k převratu oněch hospodářských základů, o něž se opírá existence tříd, a tudíž i třídní panství. Jakmile je práce osvobozena, stává se každý člověk dělníkem a produktivní práce přestává být vlastností určité třídy.

Je to zvláštní věc: sotvaže někde vezmou dělníci věc do svých rukou, tu přes všechny velké řeči a nesmírnou literaturu posledních šedesát let o osvobození dělnictva — zazní ihned opět apologetické řeči obhájců dnešní společnosti s oběma jejími póly: kapitálem a námezdním otroctvím (velkostatkář je nyní jen tichým společníkem kapitalisty), jako by kapitalistická společnost žila stále ještě ve stavu nejčistší panenské nevinnosti, jako by její zásady nebyly dosud rozvinuty, jako by všechny její sebeklamy nebyly ještě odhaleny, jako by veškerá její zprostitovaná skutečnost nebyla ještě obnažena! Komuna — volají — chce odstranit vlastnictví, základ veškeré civilisace! Ano, pánové, Komuna chtěla odstranit ono třídní vlastnictví, které přeměňuje práci mnoha lidí v bohatství několika málo lidí. Chtěla vyvlastnit vyvlastňovatele. Chtěla učinit individuální vlastnictví pravdou. tím, že výrobní prostředky, půdu a kapitál, které jsou dnes především prostředky zotročování

a vykořisťování práce, měly být přeměněny v pouhé nástroje svobodné a sdružené práce. — Avšak to právě je komunismus, „nemožný“ komunismus! Ovšem, v řadách vládnoucí třídy se našli lidé, kteří jsou dosti rozumní, aby pochopili nemožnost trvání dnešního systému — a je jich nemálo — a stali se dotěrnými a velkohubými apoštoly družstevní práce. Nemá-li však být družstevní výroba klamem a podvodem, má-li vytlačit kapitalistický systém, mají-li družstva zorganizovat národní výrobu podle společného plánu, ujmout se jejího řízení a učinit tak konec stálé anarchii a periodicky se opakujícím konvulsím, které jsou nevyhnutelným osudem kapitalistické výroby — co by to, pánové, bylo jiného než komunismus, „možný“ komunismus?

Dělnická třída nežádala od Komuny žádné zázraky. Není jejím úkolem, aby uskutečňovala hotové utopie usnesením lidu. Dělnická třída ví, že k tomu, aby dosáhla svého osvobození a dospěla k oné vyšší formě života, k níž neodvratně spěje soudobá společnost svým vlastním hospodářským vývojem, k tomu že musí probojovat dlouhé boje, projít řadou dějinných procesů, které úplně změní lidi a poměry. Není jejím úkolem, aby uskutečňovala ideály; jejím úkolem je, aby uvolnila prvky nové společnosti, které se již vyvinuly v lůně hroující se buržoasní společnosti. Dělnická třída, jsouc si plně vědoma svého dějinného poslání a hrdinně odhodlána jednat důstojně, může se spokojit s pohrdavým úsměvem jako odpovědí na tupé nadávky lokajů tisku a na poučné mentorování blahovolných buržoasních doktrinářů, kteří věšteckým tónem vědecké neomylnosti odřikávají své prázdné a sektářské pošetilosti.

Když Pařížská komuna převzala vedení revoluce do vlastních rukou, když se prostí dělníci po prvé odvážili sáhnout na výsadu své „přirozené vrchnosti“ — majetných — na výsadu vládnutí, když za neslýchaně obtížných podmínek vykonávali skromně, svědomitě a úspěšně svou práci — za platy, z nichž nejvyšší nepřevyšoval ani pětinu toho, co podle slov známého vědeckého odborníka (profesora Huxleye) bylo minimem pro tajemníka londýnské školní rady — tu se starý svět svíjel v zuřivých křečích při pohledu na rudý prapor, který vlál nad radnicí jako symbol republiky práce.

A přece to byla první revoluce, v níž dělnická třída byla veřejně uznána za jedinou třídu, která je ještě schopna společenské iniciativy; uznána dokonce velikou masou pařížské střední

třídy — drobnými obchodníky, řemeslníky, kupci — jediné s výjimkou bohatých kapitalistů. Komuna ji zachránila, rozřešivši moudře otázku stále se vracející příčiny sporů uvnitř střední třídy samé, otázku dlužníků a věřitelů.¹ Tato část střední třídy se účastnila roku 1848 potlačení červnového dělnického povstání; a ihned nato ji ústavodárné shromáždění vydalo bez okolků na pospas jejím věřitelům. Než to nebyl jediný důvod, proč se nyní připojila k dělníkům. Cítila, že jí zbývá již jen jedna volba: Komuna — nebo císařství jakéhokoli jména. Císařství zničilo tuto střední třídu hospodářsky tím, že rozházelo veřejné bohatství, že provádělo velkorysé finanční podvody a že uměle urychlilo centralisaci kapitálu, a tím způsobilo převlastnění veliké části této střední třídy. Císařství ji politicky utlačovalo, mravně ji rozhořčovalo svými orgiemi, uráželo její voltairiánství tím, že výchovu jejích dětí světilo „ignorantským páterům“, pobouřilo její národní cit Francouzů tím, že ji strhlo střemhlav do války, která za všechny útrapy přinesla jedinou náhradu — svržení císařství. A vskutku, když vznešená bonapartistická a kapitalistická cikánská banda odtáhla z Paříže, tu pravá strana pořádku střední třídy vystoupila jako „Union Républicaine“, postavila se pod prapor Komuny a hájila ji proti Thiersovým pomluvám. Osvědčil-li se vděčnost této veliké masy střední třídy v nynějších těžkých zkouškách, to ukáže budoucnost.

Komuna měla úplně pravdu, když říkala rolníkům: „Naše vítězství je vaší nadějí!“ Ze všech lidí, které se líhly ve Versailles a které pak byly roztrubovány proslulými žoldnéři evropského tisku, nejkolosálnější lží bylo tvrzení, že prý krautjunkeré Národního shromáždění jsou zástupci francouzského rolníka. Představte si lásku francouzského rolníka k lidem, jimž po roce 1815 musil zaplatit miliardu odškodného! V očích francouzského rolníka je již pouhá existence velkostatkáře zásahem do jeho vymozženosti, dobytých roku 1789. Buržoa zatížil roku 1848 rolníkův pozemek přírážkovou daní 45 centimů na frank, avšak učinil tak jménem revoluce; nyní podnikl občanskou válku proti revoluci, aby na rolníka převalil hlavní břímě pětimiliardové válečné náhrady, kterou se zavázal platit Prusákům. Komuna naopak prohlásila hned v jedné z prvních svých proklamací, že praví původci války musí též zaplatit její

¹ Dne 18. dubna uveřejnila Komuna dekret o prolongaci dluhopisů na tři roky. (Pozn. red.)

výlohy. Komuna by byla rolníka zprostila „daně krve“, byla by mu dala levnou vládu a na místo jeho nynějších pijavic, notáře, advokáta, soudního vykonavatele a jiných soudních upírů, postavila placené komunální úředníky, které by rolník sám volil a kteří by mu byli odpovědní. Byla by jej osvobodila od svévole polního hlídače, četníka a prefekta; páterské ohlu-pování by byla nahradila osvětou učitele. Francouzský rolník je především člověk, který počítá. Byl by shledal nanejvýš ro-zumným, že kněží nemají být placeni z částek vybraných na daních, nýbrž že jejich plat má záviset na dobrovolném osvěd-čení pudu zbožnosti jeho obce. To byla bezprostřední velká dobrodinin, jež mohl francouzský rolník očekávat od Komuny — a jenom od ní. Je proto zcela zbytečné zabývat se tu složitý-mi skutečně naléhavými otázkami, které jedině Komuna mohla a musela rozřešit ve prospěch rolníka — otázkou hypotečního dluhu, který jako můra tížil jeho pozemek, otázkou zemědě-lského proletariátu, který den ze dne vzrůstal, otázkou vyvlast-ňování rolníka, které probíhalo stále rychleji s vývojem mo-derního zemědělství a konkurencí kapitalistického zemědělství.

Francouzský rolník zvolil Ludvíka Bonaparta prezidentem republiky, avšak Strana pořádku vytvořila druhé císařství. Francouzský rolník začal ukazovat, co ve skutečnosti potře-buje, tím, že v letech 1849 a 1850 všude stavěl svého maira (starostu) proti vládnímu prefektovi, svého učitele proti páte-roví a sebe sama proti vládnímu žandarmovi. Všecky zákony, vydané Stranou pořádku v lednu a únoru 1850, byly podle jejího vlastního doznání donucovacím opatřením proti rolní-kům. Rolník byl bonapartistou, poněvadž velkou revoluci a všechny výhody, které mu přinesla, ztotožňoval se jménem Napoleonovým. Jak mohl tento klam, který za druhého císař-ství rychle mizel (byl celou svou povahou nepřátelský kraut-junkerům), jak mohl tento předsudek minulosti obstát proti provoláním Komuny, která se dovolávala životních zájmů a naléhavých potřeb rolníků?

Krautjunkeři — a to byla vskutku jejich hlavní obava — vě-děli, že bude-li se Paříž komunardů tři měsíce svobodně stýkat s provinciemi, vyvolá to všeobecné selské povstání. Odtud je-jich úzkostlivý spěch, aby obklopili Paříž policejní blokadou a zamezili rozšíření moru.

Byla-li tedy Komuna pravou představitelkou všech zdravých prvků francouzské společnosti, a tudíž pravou národní vládou,

tu jako dělnická vláda, jako smělá bojovnice za svobodu prá-ce, byla i v pravém slova smyslu mezinárodní. Před zraky prus-ké armády, která připojila k Německu dvě francouzské pro-vincie, připojila Komuna dělníky celého světa k Francii.

Druhé císařství bylo svátkem kosmopolitického podvodnic-tví; na jeho výzvu se seběhli hochštapleři ze všech zemí, aby se zúčastnili jeho orgií a drancování francouzského lidu. Dokonce ještě i v této chvíli je pravou rukou Thiersovou Ganesco, valaš-ský lump, a jeho levou rukou Markovskij, ruský špión. Ko-muna poskytla všem cizincům možnost čestně padnout pro ne-smrtelnou věc. — Buržoasie v době mezi zahraniční válkou, prohranou díky její zradě, a mezi občanskou válkou, vyvola-nou jejím spiknutím s cizím dobyvatelem, si našla chvíli, aby osvědčila svůj patriotismus tím, že organizovala policejní štvá-nice proti Němcům ve Francii. Komuna zvolila jednoho Něm-ce svým ministrem práce. — Thiers, buržoasie a druhé císař-ství klamali neustále Polsko okázalým prohlášováním svých sympatií, ve skutečnosti je však zrazovali Rusku a vykonávali pro Rusko nečistou práci. Komuna uctila hrdinné syny Polska tím, že je postavila v čelo obrany Paříže. A aby naprosto jasně odlišila novou historickou éru, kterou vědomě zahajovala, strhla před zraky jednak vítězných Prusáků, jednak bonapar-tistické armády vedené bonapartistickými generály, kolosální symbol vojenské slávy — vendômský sloup.

Velikým sociálním opatřením Komuny bylo její vlastní bytí, její práce. Jednotlivá její opatření mohla naznačit jenom směr, jímž postupuje vláda lidu prostřednictvím lidu. Sem patří od-stranění noční práce pekařů; zákaz — pod trestem — běžné zaměstnavatelské praxe snižování mezd ukládáním peněžitých pokut dělníkům pod různými záminkami — postup, při němž zaměstnavatel je v jedné osobě zákonodárcem, soudcem i vy-konavatelem a ještě shrabuje peníze. Podobným opatřením bylo vydání zavřených dílen a továren dělnickým družstvům s výhradou odškodného, lhotejno, zda příslušný kapitalista uprchl nebo uznal za vhodné zastavit práci.

Finanční opatření Komuny, vyznačující se rozvahou a umír-něností, se mohla omezit jen na taková opatření, která se dala sloučit s postavením v obleženém městě. Za dob Hauss-mannových¹ bylo město Paříž tak nesmírně okrádáno velikými

¹ Baron Haussmann byl v době druhého císařství prefektem seineského

finančními společnostmi a stavebními podnikateli, že Komuna měla daleko větší právo konfiskovat jejich majetek než Ludvík Bonaparte majetek rodiny Orleánské. Hohenzollernové a angličtí oligarchové, jejichž valná část majetku pochází z uloupeného církevního vlastnictví, byli přirozeně svrchovaně rozhořčení na Komunu, která získala sekularisací pouze 8000 franků.

Jakmile se versailleská vláda opět trochu sebrala a posílila, použila nejnásilnějších prostředků proti Komuně; potlačila po celé Francii svobodný projev mínění a zakázala dokonce schůze delegátů velikých měst; zatáhla Versailles a ostatní Francii sítí špionáže, horší než za druhého císařství; její četníci inkvišitori pálili všechny časopisy tištěné v Paříži a otvírali všechny dopisy zasílané z Paříže a do Paříže; Národní shromáždění odpovídalo i na nejbázlivější pokusy promluvit slovo ve prospěch Paříže zbesilým řevem, neslýchaným ani v junkerské sněmovně z roku 1816; versailleští vedli proti Paříži nejen krvežíznivou válku, nýbrž snažili se vniknout do Paříže podplácením a spiknutím. Mohla Komuna za těchto okolností, aniž haňebně zradila své poslání, zachovat mravy liberalismu jako za nejhlubšího míru? Kdyby byla bývala vláda Komuny spřízněna s vládou pana Thierse, nebylo by důvodů k potlačování listů Strany pořádku v Paříži a listů Komuny ve Versailles.

Byla to vskutku mrzutá věc pro krautjunkery, že právě v době, kdy za jediný prostředek záchrany Francie prohlašovali návrat do lůna církve, nevěrecká Komuna odhalila tajnosti ženského kláštera Picpuského a kostela sv. Vavřince. Jaká satira na Thierse, když v době, kdy zasypával bonapartistické generály deštěm velkokřížů, odměňuje je za jejich mistrovství v prohrávání bitev, podepisování kapitulací a kroucení cigaret na Wilhelmshöhe, Komuna sesazovala a zatýkala své generály při nejmenším podezření, že zanedbávají své povinnosti. Když Komuna vyhnala a zatkla jednoho ze svých členů, který se do ní vlízl pod falešným jménem, odseděl si předtím v Lyonu šestidenní vězení pro obyčejný bankrot — nebyl tento počín Komuny úmyslnou urážkou, vrženou ve tvář podvodníku Julesi Favrovi, tehdy stále ještě zahraničnímu ministru Francie,

departementu, t. zn. města Paříže. Dal prorazit nové ulice a budovat město podle plánu tak, aby byl usnadněn boj proti dělnickým povstáním. (Pozn. k ruskému překladu za Leninovy redakce.)

stále ještě zaprodávajícímu Francii Bismarckovi, stále ještě diktujícímu rozkazy oné nesrovnatelné belgické vládě? Avšak Komuna si nečinila nárok na neomylnost, jako to činí bezvýjimky všechny staré vlády. Uveřejňovala všechny řeči a zápisy ze svých jednání, zasvěcovala obecnost do všech svých nedostatků.

V každé revoluci se vedle jejích skutečných představitelů prodírají do popředí lidé jiného ražení. Jednak jsou to lidé, kteří prodělali dřívější revoluce, s nimiž srostli, kteří nechápou smysl přítomného hnutí, mají však díky své osvědčené odvaze a osobnímu charakteru nebo i díky pouhé tradici velký vliv na lid. Za druhé jsou to pouzí křiklouni, kteří opakuji po léta tytéž stereotypní deklamacce proti současné vládě a zjednali si pověst revolucionářů nejčistšího ražení. Také po 18. březnu se vynořili takoví lidé a hráli dokonce v některých případech vynikající úlohu. Pokud bylo v jejich silách, překáželi skutečné akci dělnické třídy, jako překáželi plnému rozvoji všech dřívějších revolucí. Tito lidé jsou nevyhnutelným zlem; teprve časem bývají seřeseni; avšak právě tohoto času nebylo Komuně dopřáno.

Změna, kterou Komuna provedla s Paříží, byla vskutku podivuhodná! Po záletnické Paříži druhého císařství nezbylo ani stopy. Paříž přestala být dostaveníčkem britských velkostatkářů, irských absenterů¹, amerických ex-otrokářů a parvenuů, ruských ex-majitelů duší a valašských bojarů. V Morgue nebylo ani jediné mrtvoly, přestaly noční loupeže, nebylo téměř krádeží; od únorových dnů roku 1848 byly pařížské ulice vskutku po prvé bezpečné, a to bez jakékoli policie. „Neslyšíme již nic,“ pravil jistý člen Komuny, „o vraždách, loupežích a přestupcích proti osobám; zdá se vskutku, jako by policie odvěkla s sebou do Versailles všechny své konservativní přátele.“ Kokoty odešly ve stopách svých ochránců — těch uprchlých sloupů rodiny, náboženství a především vlastnictví. Jejich místo zaujaly opět právě Pařížanky — hrdinné, velkodušné a obětavé jako starověké ženy. Paříž, pracující, myslící, bojující, krávající, zapomínající v přípravách nové společnosti na kanibaly před svými branami, zářící nadšeným vědomím své historické iniciativy.

A nyní, proti tomuto novému světu Paříže — vizme starý

¹ Absenteři — od slova absent — nepřítomný. Velkostatkáři, kteří se nikdy neobjevují na svých statcích. (Pozn. red.)

svět ve Versailles — toto shromáždění gúlů¹ všech odumřelých režimů, legitimistů a orleanistů, dychtivých týť z mrtvoly národa — s chvostem předpotopních republikánů, kteří svou přítomností ve sněmovně přitakávali vzpouře otrokářů, kteří doufali, že díky ješitnosti obstarlého šaška na špici vlády udrží svou parlamentní republiku, a kteří karikovali rok 1789 přízračným zasedáním v Jeu de Paume². To bylo toto shromáždění, představitel všeho, co ve Francii odumřelo, podpírané do pózy zdánlivého života pouze šavlemi generálů Ludvíka Bonaparta. Paříž — samá pravda, Versailles — samá lež, a hlasatelem této lži byl Thiers.

Thiers řekl deputaci starostů departementů Seiny a Oisy: „Můžete se spolehnout na mé slovo, které jsem nikdy nezrušil!“ Shromáždění samému řekl, že je „nejsvobodněji volenou a nejliberálnější sněmovnou, jakou kdy Francie měla“; své pestře smíšené soldatesce řekl, že je „divem světa a nejkrásnější armádou, jakou kdy Francie měla“; provinciím řekl, že bombardování Paříže je báhorkou: „Padlo-li několik dělových ran, byly vystřeleny nikoli versailleskou armádou, nýbrž několika povstalců, kteří chtěli předstírat, že se bijí, zatím co se báli vystřelit nos.“ Potom zas říká provinciím: „Versailleské dělostřelectvo nebombarduje Paříž, pouze ji ostřeluje z děl.“ Pařížskému arcibiskupovi říká, že střelení zajatců a represálie(!), z nichž jsou obviňovány versailleské oddíly, jsou prý vesměs vyhlásky. Paříž prohlašuje, že ji chce pouze „osvobodit od hanebných tyranů, kteří ji utiskují“, a že Paříž Komuny je ve skutečnosti „jen hrstkou zločinců“.

Paříž Thiersova nebyla skutečnou Paříží „bídne luzy“, nýbrž Paříží fantazie, Paříží kapitulantů, Paříží bulvárních povalečů obojího pohlaví; bohatou, kapitalistickou, pozlacenou, lenošivou Paříží, která se nyní tísnila se svými lokaji, svými hochšaplery, svou literátskou cikánskou bandou, svými kokotami ve Versailles, Saint Denis, Rueil a Saint Germain; Paříží, pro niž občanská válka byla jen příjemnou mezihrou; Paříží, která pozorovala boj dalekohledem, počítala dělové výstřely a která na svou vlastní čest a čest svých nevěstek přísahala, že divadlo

¹ Gúl — podle arabské pověry démon pouště, který svádí cestující s pravé cesty a pak je požírá. (Pozn. red.)

² Míčovna, v níž roku 1789 Národní shromáždění složilo přísahu, že se přes králův rozkaz nerozejde dříve, dokud nebude vypracována ústava. (Pozn. k německému vydání z r. 1871.)

je uspořádáno nekonečně lépe, než kdy bylo v divadle u brány Svatomartinské. Padlí byli skutečně mrtví, křik raněných byl pravý; a pak — jak světodějná byla celá ta věc!

To je Paříž páně Thiersova, právě tak jako koblencká emigrace¹ byla Francií páně de Calonnovou.

IV

První pokus otrokářského spiknutí o podmanění Paříže tím, že ji měli obsadit Prusáci, ztroskotat o Bismarckovo zdráhání. Druhý pokus ze dne 18. března skončil porážkou armády a úprkem vlády do Versailles, kam za ní odtáhla celá správní mašinerie. Pod záminkou vyjednávání o mír s Paříží vyhrál Thiers čas, potřebný k přípravě války proti Paříži. Kde však vzít armádu? Zbytky řadových pluků byly početně slabé a nespolehlivé náladou. Naléhavé Thiersovy výzvy k provinciím, aby přispěchaly Versailles na pomoc se svými národními gardami a dobrovolníky, byly zřejmě odmítnuty. Jenom Bretaň vyslala hrstku chouanů², kteří bojovali pod bílým praporem, s Ježíšovým srdcem z bílého platna na prsou a s válečným heslem: „Vive le roi!“ (Ať žije král!) Thiersovi tudíž nezbylo než sehnat ve spěchu-pestrou bandu námořníků, námořních vojáků, papežských zuavů, Valentinových četníků, Pietriových policajtů a „mouchardů“ (špiclů). Tato armáda by byla bývala směšně nedostatečná, kdyby se byli postupně nevraceli váleční zajatci bonapartistické armády, které Bismarck na splátky propouštěl v množství, které dostačovalo na jedné straně k tomu, aby udrželo občanskou válku v chodu, a na druhé straně, aby udrželo Versailles v podlízavé závislosti na Prusku. V průběhu této války musila versailleská policie střežit versailleskou armádu a četníci ji musili za sebou strhovat vystupující na nejnebezpečnějších místech. Pevnosti, které padly, nebyly dobyté, nýbrž koupeny. Hrdinství komunardů přesvědčilo Thierse, že odpor Paříže nezlomí ani svým strategickým geniem, ani bodáky, které měl k dispozici.

¹ Koblenc — město v Německu, středisko kontrarevoluční šlechtické emigrace v době francouzské buržoasní revoluce z konce XVIII. století. (Pozn. red.)

² Royalistické bandy, zorganizované pro boj proti francouzské revoluci mužem, jemuž se přezdívalo chouan (t. j. kulich). (Pozn. red.)

Mezitím se jeho poměr k provinciím stále zhoršoval. Do Versailles nedošla ani jediná sympatisující adresa souhlasu, která by Thierse a jeho krautjunkery rozveselila. Právě naopak. Se všech stran proudily deputace a adresy, žádající prá- málo uctivým tónem, aby byl s Paříží uzavřen mír na zá- kladě nedvojsmyslného uznání republiky, potvrzení komuná- lních svobod a rozpuštění Národního shromáždění, jehož man- dát vypršel. Deputace a adresy docházely v takovém množství, že Dufaure, Thiersův ministr spravedlnosti, v oběžníku ze dne 23. dubna nařídil státním návladním, aby „volání po smíru“ posuzovali jako zločin! Vida beznadějnost tažení proti Paříži, Thiers se rozhodl změnit taktiku a vypsals pro celou zemi volby do obecních rad na den 30. dubna na základě nového obecního řádu, který sám nadiktoval Národnímu shromáždění. Opíraje se jednak o intriky svých prefektů, jednak o zastrašovací me- tody své policie, byl přesvědčen, že volby v provinciích dají Národnímu shromáždění takovou mravní moc, jakou nikdy nemělo, a že mu provincie dají též materiální moc, kterou po- třeboval k pokoření Paříže.

◀ Hned od počátku považoval Thiers za nutné, aby svou lu- pičskou válku proti Paříži, opěvanou jeho vlastními bulleti- ny, a pokusy svých ministrů o znovuzřízení hrůzovlády v celé Francii doplnil malou smířovací komedií, která měla sloužit nejednomu účelu. Měla oklamat provincie, nachytat pařížskou střední třídu a především dát domnělým republikánům Národ- ního shromáždění příležitost, aby svou zradu na Paříži při- kryli svou důvěrou k Thiersovi. Dne 21. března, kdy ještě měl armádu, prohlásil k Národnímu shromáždění: „Ať se děje cokoli, armádu do Paříže nepošlu.“ Dne 27. března opět pro- hlásil: „Ujal jsem se svého úřadu v době, kdy republika byla již hotovou věcí, a jsem pevně rozhodnut ji zachovat.“ Ve sku- tečnosti jménem republiky potlačil revoluci v Lyonu a v Mar- seille,¹ zatím co jeho krautjunkeři ve Versailles přehlušovali řevem pouhé vyslovení slova republika. Po tomto hrdinském činu začal hotovou věc považovat jen za věc předpokládanou. Orleánští princové, které z opatrnosti z Bordeaux vypudil, směli nyní svobodně v Dreaux spřádat intriky, otevřeně poru-

¹ Ve dnech po 18. březnu 1871 došlo v Lyonu a Marseille k revolučním akcím, jejichž cílem bylo vyhlášení Komuny. Tato revoluční hnutí byla však velmi brzy potlačena Thiersovou vládou. (Pozn. red.)

šující zákony. Ústupky, o nichž hovořil Thiers při svých ne- konečných schůzkách s pařížskými a provincionálními dele- gáty — jakkoli se tónem i zabarvením neustále měnily — sho- dovaly se nakonec vždycky v tom, že jeho pomsta se má pravděpodobně omezit na „hrstku zločinců, zúčastněných na zavraždění Clémenta Thomase a Lecomta“; přitom se ovšem samo sebou rozumí, že Paříž a Francie upřímně uzná pana Thierse samého za nejlepší republiku, právě tak jako roku 1830 uznala za nejlepší republiku Ludvíka Filipa. Avšak do- konce i o těchto ústupcích bylo možno pochybovat vzhledem k oficiálním výkladům, jimiž je doprovázeli jeho ministři v Ná- rodním shromáždění; kromě toho měl svého Dufaure, který jednal. Dufaure, tento starý orleanistický advokát, hrál od- jakživa úlohu nejvyššího soudce za stavu obležení, stejně dnes roku 1871 za Thierse jako roku 1839 za Ludvíka Filipa a roku 1849 za presidentství Ludvíka Bonaparta. Nebyl-li právě mi- nistrem, obohacoval se tím, že obhajoval pařížské kapitalisty a vytloukal politický kapitál tím, že přejímal obhajoby proti zákonům, které sám vydal. Nyní, nespokojuje se tím, že pro- sadil v Národním shromáždění řadu potlačovacích zákonů, které měly po pádu Paříže zničit poslední zbytky republikán- ských svobod, zavedl opatření, jímž jakoby předem na- značil osud Paříže: zkrátil řízení válečných soudů, které se mu zdálo příliš zdoluhavým, a přišel s novým drakonickým zákonem o deportacích. Revoluce z roku 1848 odstranila trest smrti za politické zločiny a nahradila jej deportací. Ludvík Napoleon se neodvážil obnovit panství guillotiny, alespoň ne otevřeně. Junkerské shromáždění, které se ještě neodvážilo byt jen naznačit, že Pařížany nepokládá za rebely, nýbrž za vrahy, muselo proto chystanou pomstu na Paříži omezit na nový Dufaurův deportační zákon. Za těchto okolností nebyl by Thiers mohl tak dlouho pokračovat ve své smířovací komedii, kdyby byla nevyvolala, jak tomu právě chtěl, zuřivý řev krautjunke- rů, kteří pro svou tupohlavost nemohli pochopit ani jeho hru, ani nutnost jeho pokrytectví, falše a zdrželivosti.

Se zřetelem k nastávajícím volbám do obecních rad ze dne 30. dubna zahrál Thiers 27. dubna jednu ze svých velkých smířovacích scén. V zátopě sentimentálních frází zvolal s tri- buny Národního shromáždění mezi jiným: „Existuje jen jedno spiknutí proti republice, a to je spiknutí Paříže, které nás nutí prolévat francouzskou krev. Opakuji však stále: nechť složí své

nečestné zbraně ti, kdo je pozdvihli, a my okamžitě zastavíme třestaající meč, uzavřeme smlouvu smíření, z níž bude vyloučena jen malá část zločinců.“ Na přerušující jej výkřiky krautjunkerů odpověděl: „Řekněte mi, pánové, snažně vás prosím, nemám pravdu? Což vskuiku litujete, že jsem mohl po pravdě říci, že zločinců je jenom hrstka? Což to není štěstí v celém našem neštěstí, že lidé, kteří byli schopni prolít krev Clémenta Thomase a generála Lecomta, jsou jenom vzácnou výjimkou?“

Francie byla však hluchá k řečem Thiersovým, který si namílouval, že hraje úlohu parlamentní sirény. Ze všech 700.000 obecních radních, zvolených v 35.000 obcích, které zůstaly Francii, nemohli spojení legitimisté, orleanisté a bonapartisté prosadit ani 8000 svých stoupenců. Výsledek doplňovacích a užších voleb byl ještě nepřátelštější Thiersově vládě. Národní shromáždění nejenže nedostalo od provincií tak potřebnou hmotnou pomoc, nýbrž ztratilo dokonce poslední nárok na roli morální moci — právo být výrazem všeobecného hlasovacího práva celé Francie. A k dovršení porážky nově zvolení obecní radní všech francouzských měst ohrozili usurpátorské shromáždění ve Versailles protishromážděním v Bordeaux.

Tím nadešel pro Bismarcka dlouho očekávaný okamžik k rozhodnému zásahu. Nařídil pánovitým hlasem Thiersovi, aby okamžitě vyslal do Frankfurtu zplnomocněného zástupce za účelem uzavření definitivní mírové smlouvy. Thiers, ponížene poslušen hlasu svého pána a mistra, si pospíšil a vyslal svého osvědčeného Julese Favra, podporovaného Pouyer-Quertierem. Pouyer-Quertier byl „vynikající“ rouenský bavlnářský továrník, horlivý, dokonce servilní stoupenec druhého císařství, na němž neshledal nikdy nic nespravedlivého kromě obchodní smlouvy s Anglií, která škodila jeho fabrikantským zájmům. Sotvaže jej Thiers v Bordeaux ustanovil finančním ministrem, začal ihned napadat tuto „neblahou“ smlouvu, narážel na to, že bude brzy odstraněna, a byl dokonce tak nestydatý, že se pokoušel, byť i marně (poněvadž jednal bez Bismarckova svolení), ihned znovu zavést stará ochranná cla proti Elsasku, čemuž prý podle jeho slov nepřekážejí žádné dosud platné mezinárodní smlouvy. Tento muž, který v kontrarevoluci viděl prostředek k snížení dělnické mzdy v Rouenu a v odstoupení francouzských provincií prostředek k vyšroubování ceny svého zboží ve Francii, byl zajisté předurčen k tomu, aby se stal důstojným společníkem Julese Favra v jeho poslední zradě, která korunovala jeho celé dílo.

Když tato výtečná dvojice zplnomocněnců přijela do Frankfurtu, obořil se na ni ihned Bismarck s rozkazem: buď znovu nastolit císařství, anebo bez odmluv přijmout mé mírové podmínky! V těchto podmínkách bylo obsaženo zkrácení platebních lhůt válečné náhrady a obsazení pařížských pevností pruským vojskem do té doby, dokud Bismarck neprohlásí, že je spokojen se stavem věcí ve Francii. Tak bylo Prusko uznáno za nejvyššího rozhodčího soudce ve vnitřních záležitostech Francie. Naproti tomu byl Bismarck ochoten propustit zajatou bonapartistickou armádu, aby mohla být vyhubena Paříž, a eventuálně ji posílit vojskem císaře Viléma. Své čestné slovo zaručil tím, že první splátku odškodného učinil závislou na „pacifikaci“ Paříže. Takové vnaidlo Thiers a jeho zplnomocněnci přirozeně dychtivě spolkli. Podepsali smlouvu dne 10. května a obstarali její potvrzení Národním shromážděním už 21. května.

V době mezi uzavřením míru a návratem bonapartistické armády ze zajetí považoval Thiers za nezbytné pokračovat ve své smířovací komedii tím spíše, že jeho republikánští pomahači nutně potřebovali záminku k tomu, aby mohli zamhouřit oko nad přípravami k pařížské krvavé lázni. Ještě dne 8. května odpověděl Thiers deputaci smířlivých maloměšťáků: „Pokud se povstalcí rozhodnou pro kapitulaci, zůstanou brány Paříže týden otevřeny pro všechny, až na vrahy generálů Clémenta Thomase a Lecomta.“

Několik dní nato, když jej krautjunkeré pro tento slib prudce napadli, žádal je o objasnění, odepřel jakoukoli informaci, učinil však tuto příznačnou poznámku: „Říkám vám, že jsou mezi vámi nedočkavci, kteří mají příliš naspěch. Nechť ještě týden posečkají; po tomto týdnu bude po nebezpečí a úkol bude potom odpovídat jejich zmužilosti a schopnostem.“ Jakmile mu MacMahon mohl dát slib, že brzy vtrhne do Paříže, prohlásil Thiers v Národním shromáždění, že „vtáhne do Paříže se zákonem v ruce a bude žádat plné zadostiučinění od bídačů, kteří obětovali život vojáků a zničili veřejné památníky“. Když se přiblížil rozhodný okamžik, řekl Národnímu shromáždění, že „bude nemilosrdný“; Paříži řekl, že rozsudek nad ní je vyneseno; a svým bonapartistickým banditům, že jim vláda dovoluje, aby se Paříži pomstili podle své chuti. Posléze, když zrada dne 21. května otevřela generálu Douayovi brány Paříže, odhalil Thiers dne 22. května před svými krautjunkerý

„cil“ své smířovací komedie, kterou tak zatvrzele nechápali: „Rekl jsem vám před několika dny, že se blížíme k *svému cíli*; dnes vám přicházím říci, že *cíle* je dosaženo. Vítězství pořádku, spravedlnosti a civilisace je konečně dosaženo.“

Ano, bylo to vítězství. Civilisace a spravedlnost měšťáckého pořádku vystupuje ve svém pravém, zlověstném světle, jakmile se otroci a utlačení v tomto pořádku vzbouří proti svým pá-
nům. Pak se ukáže, že tato civilisace a spravedlnost je otevřená sveřepost a bezuzdná msta. Každá nová krise v třídním boji mezi přivlastňovateli a tvůrci bohatství dokazuje tuto skutečnost stále pádněji. Před nevýslovnou podlostí z roku 1871 blednou dokonce zvěrstva měšťáků z června 1848. Obětavé hrdinství, s jakým pařížský lid — muži, ženy i děti — týden po vpádu versailleských pokračovali v boji, vyzařuje velikost jejich věci, právě tak jako zvěrstva soldatesky vyzařují vrozeného ducha oné civilisace, jejímiž zajatými žoldnéři a mstiteli jsou. Opravdu slavná civilisace, která se octla před obtížným úkolem: jak se po skončeném boji zbavit hromad mrtvol lidí, které povraždila!

Abychom našli protějšek chování Thiersova a jeho krvavých psů, musíme se vrátit až do dob Sullových a obou římských triumvirátů. Totéž chladnokrevné hromadné vraždění, totéž pohrdání stářím a pohlavím při vraždění, týž systém mučení zajatých; táž kletba, avšak tentokráte proti celé třídě; táž divoká štvance na ukryté vůdce, aby ani jediný neunikl; totéž udavačství proti politickým a osobním nepřátelům; táž lhovost při masakrování lidí, kteří s bojem neměli nic společného. Rozdíl je jen v tom, že Římané neměli ještě mitrailleusy, aby odpravovali zajatce po tuctech, a že nenesli „zákon ve svých rukou“, ani neměli na rtech heslo „civilisace“.

A po těchto zvěrstvech vizte nyní jinou, ještě odpornější stránku této buržoasní civilisace, jak ji líčí její vlastní tisk!

Pařížský korespondent londýnského toryovského listu píše: — „Ve chvíli, kdy ještě v dále doznívají ojedinělé výstřely a neošetření ranění umírají mezi kamennými náhrobkami hřbitova Père Lachaise, kdy 6000 zděšených povstalců se v zoufalém smrtelném zápase ztratilo v bludišti katakomb, kdy vidíme nešťastníky švané po ulicích, aby byli po stovkách postříleni mitrailleusami, v takové chvíli je odporné vidět, jak jsou kavárny plné pijáků absintu, hráčů kulečníku a domina; jak si po boulevardech vykračují zhyřalé ženštiny a jak hulákání hýřilů v od-

dělených místnostech vznešených restaurantů ruší noční klid.“ Pan Edouard Hervé píše v „Journalu de Paris“, versailleském listu, který Komuna potlačila: „Způsob, jakým pařížské obyvatelstvo(!) včera projevovalo své uspokojení, byl opravdu více než frivolní a obávám se, že to bude časem ještě horší. Paříž má nyní slavnostní vzezření, které vskutku není na místě, a nechceme-li si zasloužit názu Pařížané doby úpadku, musíme tomu učinit konec.“ Nato cituje místo z Tacita: „A hle, zrána po onom strašlivém boji a dokonce dříve, než byl úplně vybojován, začal se ponížený, rozvrácený Řím znovu válet v onom bahně prostopášnosti, které rozkládalo jeho tělo a potříšňovalo jeho duši — alibi proelia et vulnera, alibi balneae popinaeque (zde boje a rány, tam lázně a hodování)“. Pan Hervé jen zapomíná, že to „pařížské obyvatelstvo“, o němž mluví, je pouze obyvatelstvem Paříže Thiersovy, Paříže kapitulantů, kteří se houfně vraceli z Versailles, Saint Denis, Rueil de Saint Germain; že to je vskutku „Paříž úpadku“.

Tato hanebná civilisace, založená na ztročení práce, při každém svém krvavém triumfu nad obětavými bojovníky za novou a lepší společnost přehlazuje křik svých obětí štvavým povykem pomluv, který se vrací ozvěnou ze všech konců světa. Jará dělnická Paříž Komuny mění se náhle, pod rukama krvavých psů „pořádku“, v pandemonium (rejdiště démonů). A co dokazuje tato ohromná proměna měšťáckému rozumu všech zemí? Jen to, že Komuna se spikla proti civilisaci! Pařížský lid se nadšeně obětuje pro Komunu; v žádné dřívější bitvě nedosáhl počet mrtvých takového počtu. Co to dokazuje? Jen to, že Komuna nebyla vládou lidu, nýbrž násilným počínáním hrstky zločinců! Pařížské ženy radostně obětovaly svůj život jak na barikádách, tak i na popravišti. Co to dokazuje? Jen to, že démon Komuny je proměnil v megery a hekaty! Umírněnost Komuny po dobu její dvouměsíční nepopiratelné vlády má svou obdobu jedině v hrdinství její obrany. Co to dokazuje? Jen to, že Komuna po dva měsíce pod maskou umírněnosti a lidskosti skrývala krvelačnost svých dáblských choutek, aby je rozpoutala v hodině svého smrtelného zápasu!

Dělnická Paříž v aktu svého hrdinského sebeobětování vzala s sebou do plamenů budovy a památníky. Trhají-li vládcí proletariátu jeho živoucí tělo na kusy, nechť nepočítají s tím, že se triumfálně vrátí do neporušených zdí svých obydlí! Versailleská vláda křičí: Zhářství! a našeptává toto heslo všem svým

pomahačům až do nejdlejší vsi, aby všude štváli proti jejím odpůrcům jako proti lidem podezřelým z řemeslného žhářství. Buržoasie celého světa blahovolně přihlíží hromadnému vraždění *po bitvě*, ale rozhořčuje se nad znesvěcením svého bydlíště.

Dávají-li vlády svým válečným loďstvům oficiální povolení „zabít, pálit a ničit“, je to povolení žhářství? Když britské vojsko svévolně zapálilo Kapitol ve Washingtonu a letní palác čínského císaře, bylo to žhářství? Když Prusáci, nikoli z vojenských důvodů, nýbrž z pouhé zášti a pomstychtivosti polévali petrolejem a podpalovali města jako Chateaudun a nespočetné vesnice, nebylo to žhářství? Když Thiers po šest týdnů bombardoval Paříž pod záminkou, že chtěl zapálit jenom takové domy, ve kterých byli lidé, bylo to žhářství? — Ve válce je oheň úplně zákonnou zbraní. Budovy obsazené nepřítelem jsou bombardovány, aby byly zapáleny. Musí-li je obránci opustit, podpalují je sami, aby se v nich nemohli usadit útočníci. Zkáza ohněm bývala vždy neodvratným osudem všech budov ležících v bitevní frontě všech pravidelných armád světa. Avšak v bitvě ujařmených proti jejich utiskovatelům, jediné to oprávněné bitvě v dějinách, je prý tento postup zločinem! Komuna užívala ohně jako obranného prostředku v nejpřísnějším slova smyslu. Užila ho, aby zahradila versailleskému vojsku ony dlouhé, přímé ulice, které Haussmann úmyslně vybudoval tak, aby byly vhodné pro dělostřeleckou palbu; užila ho proto, aby kryla svůj ústup, právě tak, jako versailleští užívali při svém postupu granátů, které zničily při nejmenším tolik domů jako oheň Komuny. Ještě dnes je sporné, které budovy byly zapáleny obránci a které útočníky. Obránci se uchýlovali k ohni teprve tehdy, když versailleské tlupy již zahájily hromadné vraždění zajatců. — Mimo to Komuna již dávno předem veřejně oznámila, že bude-li dohnána ke krajnosti, že se pohrbí v ssutinách Paříže a učiní Paříž druhou Moskvou, právě tak to slíbila vláda obrany, ovšem jenom k zastření své zrady. K tomu účelu opatřil též Trochu potřebný petrolej. Komuna věděla, že jejím nepřátelům nezáleží na životě pařížského lidu, že jim však zato velmi záleží na jejich vlastních pařížských domech. A Thiers sám prohlásil, že se bude mstít neúprosně. Jakmile na jedné straně jeho armáda byla připravena k boji a na druhé straně Prusáci uzavřeli všechny východy, zvolal: „Budu nelítostný! Pokání bude úplné, soud přísný.“ Byly-li činy pařížských dělníků vandalismem, pak

byly vandalismem zoufalé obrany, nikoli vandalismem triumfujících vítězů, jakým byl vandalismus, jehož se dopustili křesťané na vskutku nedocenitelných uměleckých dílech pohanského starověku; a dokonce i tento vandalismus byl dějepisci ospravedlňován jako nevyhnutelný a poměrně bezvýznamný moment v nesmírném zápase mezi novou, vznikající a starou, hroutící se společností. Ze všeho nejméně byly vandalismem Haussmannovým, který smetl historickou Paříž, aby učinil místo Paříži povalečů.

A což Komunou provedená poprava čtyřiašedesáti rukojmí, mezi nimiž byl pařížský arcibiskup! — Buržoasie a její armáda zavedly v červnu 1848 opět dávno vymizelý válečný obyčej odstřelování bezbranných zajatců. Od té doby byl tento brutální zvyk více méně častěji praktikován při každém potlačení lidového povstání v Evropě a v Indii, což dokazuje, že je skutečným „pokrokem civilisace“! Na druhé straně vzkrísili Prusáci ve Francii zvyk zajímání rukojmí — lidí, kteří se ničím neprovinili a kteří jim svým životem ručili za jednání jiných. Když Thiers, jak jsme viděli, již na začátku boje zavedl humánní obyčej odstřelování zajatých komunardů, nezbylo Komuně nic jiného, než aby na záchranu života těchto zajatců se uchýlila k pruskému zvyku zajímání rukojmí. Život těchto rukojmí však mnohokrát propadl vinou versailleských, kteří ustavičně odstřelovali zajatce. Jak bylo možno ještě dále šetřit jejich životy po oné krvavé lázni, kterou MacMahonovi pretoriáni¹ slavili svůj vpád do Paříže? Což se i poslední obrana proti bezohledné zvlčilosti buržoasní vlády — zajímání rukojmí — měla stát předmětem posměchu? Pravý vrah arcibiskupa Darboye, toť Thiers. Komuna znovu a znovu nabízela arcibiskupa a celé hejno páterů výměnou za jediného Blanquiho, který byl v rukou Thiersových. Thiers se zatvrzele vzpíral. Thiers věděl, že by v Blanquim dal Komuně hlavu, zatím co arcibiskup mnohem lépe poslouží jeho účelům jako — mrtvola. Thiers v tom napodobil Cavaignaca. Jaký pokřik rozhořčení spustili Cavaignac a jeho lidé „pořádku“ roku 1848, obviňující povstalice z vraždy arcibiskupa Affra! A přece velmi dobře věděli, že arcibiskup byl zastřelen vojáky Strany pořádku! Jacquemet,

¹ Pretoriáni, tak se ve starém Římě nazývala osobní garda vojevůdcova nebo císařova, kterou si sám vydržoval a která požívala různých výhod. Zde je tak nazývána armáda versailleských. (Pozn. red.)

generální vikář arcibiskupův, jim to veřejně dosvědčil ihned po činu.

To, že Strana pořádku po všech svých krvavých orgiích nikdy neopomněla rozšiřovat proti svým obětem tolik pomluv, to jen dokazuje, že se dnešní buržoa považuje za pravoplatného nástupce dřívějšího feudála, který pokládal za své právo použít jakékoli zbraně proti plebejci, zatím co jakákoli zbraň v rukou plebejce byla již napřed zločinem.

Spiknutí vládnoucí třídy k potlačení revoluce občanskou válkou, vedenou pod ochranou cizího dobyvatele — spiknutí, jehož stopy jsme sledovali od 4. září až po vpád MacMahonových pretoriánů branou St. Cloudskou — toto spiknutí vyvrcholilo pařížskou lázní. Bismarck hleděl s uspokojením na rozvaliny Paříže, v nichž viděl zajisté „první splátku“ na ono všeobecné pustošení velkých měst, po němž toužil, když byl ještě prostým krautjunkerem — poslancem pruské chambre introuvable z roku 1849. S uspokojením pohlíží na mrtvolu pařížského proletariátu. Vidí v tom nejen vyhubení revoluce, nýbrž zároveň i vyhubení Francie, které byla nyní opravdu sřeta hlava, a k tomu ještě samou francouzskou vládou. S povrchností vlastní všem úspěšným státníkům vidí jenom povrch této nesmírné dějinné události. Což dějiny někdy viděly vítěze, který své vítězství korunuje tím, že se propůjčuje nejenom jako žandarm, nýbrž i jako zjednaný vrah poražené vlády? Mezi Pruskem a pařížskou Komunou nebylo války. Naopak, Komuna přijala předběžné mírové podmínky a Prusko prohlásilo svou neutralitu. Prusko tedy nebylo válčící stranou. Jednalo jako najatý vrah; jako zbabělý vrah, poněvadž se nevystavovalo žádnému nebezpečí, jako najatý vrah, protože splacení svých krvavých 500 milionů učinilo předem závislým na pádu Paříže. A tak posléze vyšel najevo pravý charakter oné války, kterou seslala prozřetelnost, aby bezbožná a zhýralá Francie byla potrestána zbožným a mravným Německem! A toto neslýchané porušení mezinárodního práva, dokonce s hlediska právníků starého světa, místo aby vyburcovalo „civilisované“ evropské vlády, aby vyhlásily kletbu nad zločinným Pruskem, pouhým to nástrojem petrohradského kabinetu, dohání je jen k úvahám, nemá-li být těch několik málo obětí, které unikly dvojitému řetězem stráží kolem Paříže, také ještě vydáno versailleskému katovi!

Fakt, že se po nejhroznější válce novější doby vítězná i poražená armáda spojují k společnému vraždění proletariátu, tato

neslýchaná událost nedokazuje, jak se domnívá Bismarck, že nová společnost, která si probíjí cestu, byla definitivně poražena, nikoli, to dokazuje úplný rozklad staré buržoasní společnosti. Nejvyšší hrdinný rozmach, jehož byla stará společnost ještě schopna, je národní válka, a ta se nyní jeví jako ryzí podvod vlády; tento podvod nemá nadále jiný účel než ten, aby byl odložen třídní boj, a letí k čertu, jakmile třídní boj vzplane požárem občanské války. Třídní panství se již nemůže dále přikrývat národním stejnokrojem; národní vlády jsou zajedno proti proletariátu!

Po svatodušní neděli 1871 nemůže již být ani mír, ani příměří mezi francouzskými dělníky a přivlastňovateli produktů jejich práce. Železná ruka najaté soldatesky potlačí možná na čas obě tyto třídy. Boj však musí propuknout znovu a znovu ve stále širším měřítku a nemůže být pochyby o tom, kdo bude konečným vítězem — zda hrstka přivlastňovatelů, nebo obrovská pracující většina. A francouzští dělníci jsou jenom předvojem celého moderního proletariátu.

Evropské vlády potlačením Paříže skutkem dosvědčují mezinárodní povahu třídního panství a samy zároveň bědují, že hlavní příčinou všeho tohoto zla je Mezinárodní dělnické sdružení, t. j. mezinárodní kontraorganisaace práce proti světovému spiknutí kapitálu. Thiers obviňoval Mezinárodní dělnické sdružení, že je despotou práce, který se vydává za jejího osvoboditele. Picard nařídil, aby veškeré spojení francouzských členů Internacionály s cizinou bylo přerušeno; hrabě Jaubert, starý mumifikovaný spoluvinník Thiersův z roku 1835, prohlásil, že je hlavním úkolem všech vlád tuto organisaci vyhubit. Krautjunkerů Národního shromáždění vyjel proti ní a veškerý evropský tisk přizvukuje tomuto chóru. Jeden ctihodný francouzský spisovatel, který nemá s naším Sdružením nic společného, řekl: „Členové ústředního výboru národní gardy a velká část členů Komuny jsou nejčistšími, nejdůmyslnějšími a neenergičtějšími hlavami Mezinárodního dělnického sdružení... Lidé veskrze čestní, upřímní, důmyslní, plní oddanosti, čistí a fanatičtí v dobrém slova smyslu.“ Buržoasní policejné zabarvený rozum představuje si ovšem Mezinárodní dělnické sdružení jako jakési tajné spiknutí, jehož ústřední vedení čas od času nařizuje povstání v různých zemích. Naše Sdružení je však ve skutečnosti pouze mezinárodním svazem, který sjednocuje nejpokročilejší dělníky různých zemí civilisovaného světa. Samozřejmě, že pro-

pukne-li někde třídní boj, ať je to kdekoli, ať se utváří jakkoli, ať probíhá za jakýchkoli podmínek, je i přirozené, že členové našeho Sdružení stojí všude v jeho prvních řadách. Půda, z níž toto Sdružení vyrůstá, je sama moderní společnost. Toto Sdružení nemůže být vyhubeno, byť by bylo prolito sebevíce krve. Kdyby je vlády chtěly vyhubit, musily by vyhubit především despotismus kapitálu nad prací — tedy podmínku své vlastní parazitní existence.

Paříž dělníků se svou Komunou bude věčně oslavována jako slavná předzvěst nové společnosti. Její mučedníci budou na věky uchováni ve velikém srdci dělnické třídy. Její vrahové jsou již dnes dějinami přibiti na pranýř hanby, odkud je nevykoupí žádné modlitby jejich páterů.

Generální rada:

M. T. Boon, Fred Bradnick, G. H. Buttery, Caihill, William Hales, Kolb, Fred Lessner, G. Milner, Thomas Mottershead, Charles Murray, Pfänder, Roach, Rühl, Sadler, Cowell Stepney, Alf. Taylor, W. Townshend.

Dopisující sekretáři:

Eugène Dupont za Francii — Karel Marx za Německo a Holandsko — Bedřich Engels za Belii a Španělsko — Hermann Jung za Švýcarsko — P. Giovacchini za Itálii — Zévy Moritz za Maďarsko — Anton Zabicki za Polsko — J. Cohen za Dánsko — J. G. Eccarius za Spojené státy.

Hermann Jung, předseda — John Weston, pokladník — Georg Harris, finanční sekretář — John Hales, generální sekretář.

256, High Holborn, London, W. C., 30. května 1871

PŘÍLOHY

I

„Kolona zajatců se zastavila v Avenue Uhrich a byla rozestavena po čtyřech či pěti řadách na chodník čelem do ulice. Generál markýz de Gallifet a jeho štáb sestoupili s koní a začali od levého křídla přehlížet řady. Generál, přehlížeje řady, kráčel pomalu podél nich. Tu a tam se zastavil, dotkl se některého člověka na rameni nebo pokynem hlavy vyvolal jiného ze zadních řad. Takto vybraní lidé byli většinou bez dalšího jednání postaveni uprostřed ulice, kde brzy vytvořili malou, zvláštní kolonu... Bylo zřejmé, že tu přitom bylo popřáno hojně místa přehmatům. Jeden jízdní důstojník upozornil generála na jednoho muže a jednu ženu, kteří se prý dopustili jakéhosi zvláštního přestupku. Žena se vyřítila z řady, padla na kolena a se vzpjatými pažemi vášnivě ujišťovala o své nevině. Generál chvíli čekal a pak řekl s úplně klidnou tváří, ani se přitom nepohnuv: Madame, viděl jsem v Paříži všechna divadla, nestojí to za námahu hrát komedii (il ne faut pas la peine de jouer la comédie)... Těm, kdo byli nápadně vyšší, špinavější, čistší, starší nebo ošklivější než jeho sousedé, těm se toho dne nevedlo dobře. Jednoho člověka jsem si obzvláště povšiml, ten za své urychlené vykoupení z tohoto slzavého údolí děkoval zřejmě jen svému natlučenému nosu... Když bylo takto vybráno přes sto lidí, byla odkomandována četa vojáků, určená k střelbě, a zbylá kolona se hnula na další pochod, zánechavši vybranou kolonu na místě. Za několik minut se ozvala za námi palba, která s několika krátkými přestávkami trvala přes čtvrt hodiny. Byla to poprava těchto sumárně odsouzených nešťastníků.“ — (Pařížský korespondent „Daily News“ z 8. června.)

Tento Gallifet, „pasák své ženy, tak známé nestoudným vystavováním svého těla na orgiích druhého císařství“, byl v době války znám pod jménem francouzského praporčíka Pistole.

„Temps“¹, obezřetný list, naprosto ne lačný sensací, vypráví příšernou historii o postřelených a před smrtí pohřbených lidech. Velký počet byl pohřben na náměstí u St. Jacques la Bouchière, mnozí z nich byli jen lehce pokryti zemí. Ve dne pouliční hluk všechno přehlušil, avšak v nočním tichu byli obyvatelé okolních domů buzení vzdáleným sténáním a ráno se objevila nad zemí čnící zařatá pěst. Proto bylo nařízeno, aby mrtvoly byly vyhrabány... Nepochybuji ani v nejmenším o tom, že bylo pohřbeno mnoho raněných za živa. Jeden případ mohu dosvědčit. Když 24. května byl zastřelen Brounel společně se svou milenkou na dvoře jednoho domu Vendômského náměstí, byla jejich těla ponechána na místě do večera 27. května. Když potom pohřební oddíl přišel na místo, aby mrtvoly odklidil, bylo zjištěno, že žena ještě žije. Byla odvezena na obvaziště. Třebaže ji zasáhly čtyři kule, je již mimo nebezpečí. (Pařížský korespondent v „Evening Standard“ z 8. června 1871.)

II

Tento dopis byl uveřejněn v londýnských „Times“² z 13. června (1871):

Redaktoru „Times“.

Vážený pane,

dne 6. června 1871 rozeslal pan Jules Favre všem evropským mocnostem oběžník, v němž je vyzýval k boji proti Mezinárodnímu dělnickému sdružení. K charakteristice tohoto dokumentu postačí několik málo poznámek.

Již v úvodním odstavci našich stanov se praví, že Internacionála byla založena 28. září 1864 na veřejné schůzi v St. Martin's Hall na Long Acre v Londýně. Pro své vlastní účely posunul Jules Favre datum jejího vzniku za rok 1862.

Pro objasnění našich zásad tvrdí, že cituje „její (Internacionály) leták z 25. března 1869“. Ale co ve skutečnosti cituje? Leták spolku, který nemá s Internacionálou nic společného. K takovému triku se utekl již jednou, když ještě jako poměrně

¹ „Temps“ (Čas) — vlivný francouzský deník liberálního směru, vycházel v Paříži od roku 1861—1943. (Pozn. red.)

² „Times“ — velký vlivný anglický list, založený roku 1788. V 70. letech XIX. století byl liberálního směru. (Pozn. red.)

mladý advokát měl zastupovat list „National“, jež Cabet žaloval pro urážku na cti. Tehdy předstíral, že čte výňatky z Cabetových brožur, zatím co ve skutečnosti čel odstavce, které tam sám vložil. Tento podvod byl odhalen ještě během soudního zasedání a Jules Favre by za něj byl býval potrestán vyloučením z pařížské advokátní komory, nebýt shovívavosti Cabetovy. Ze všech dokumentů, jež cituje jako dokumenty Internacionály, ani jeden nepřísluší Internacionále. Praví na příklad: „Sdružení prohlašuje, že je atheistické, jak praví generální rada utvořená v Londýně v červenci 1869.“ Generální rada nikdy nevydala takovýto dokument. Naopak vydala prohlášení, jímž se ruší původní stanovы sdružení — ovšem sdružení L'Alliance de la Démocratie Socialiste v Ženevě — jež cituje Jules Favre.

V celém tomto přípisu, který se snaží, aby vypadal, jako by byl zčásti namířen také proti imperiu, opakuje Jules Favre policejní výmysly bonapartistických prokurátorů, jež se žalostně zhroutily dokonce před samotnými soudy imperia.

Je známo, že ve svých dvou výzvách (z července a září minulého roku) Generální rada Internacionály odhalila pruské dobyvačné plány proti Francii. O něco později obrátil se — ovšem nadarmo — p. Reitlinger, osobní tajemník Julese Favra, na některé členy Generální rady, aby Rada demonstrativně vystoupila proti Bismarckovi ve prospěch vlády národní obrany; přitom je ještě zvláště požádal, aby se nezmiňovali o republice. Přípravy k demonstraci vzhledem k očekávanému příjezdu Julese Favra do Londýna byly učiněny — samozřejmě s nejlepšími úmysly — proti vůli Generální rady, jež ve své výzvě z 9. září jasně varovala pařížské dělníky před Julesem Favrem a jeho kolegy.

Co by tomu řekl Jules Favre, kdyby zas naopak Internacionála rozeslala všem evropským vládám oběžník o Julesu Favrovi, v němž by je zvláště upozornila na dokumenty, jež v Paříži vydal zesnulý p. Milliére?

Zůstávám, pane, Vám zcela oddaný

John Hales,
tajemník Generální rady Mezinárodního
dělnického sdružení

High Holborn 256, W. C., London

V Londýně dne 12. června 1871

V článku o „Mezinárodním sdružení a jeho cílech“ cituje londýnský „Spectator“, bohabojný informátor, mimo jiné podobné triky dokonce ještě důkladněji než Jules Favre uvedené dokumenty Alliance jako dílo Internacionály, a to dokonce jedenáct dní po tom, co bylo v „Times“ uveřejněno Halesovo odmítnutí. To nás neudivuje. Už Bedřich Veliký říkal, že ze všech jesuitů jsou nejhorší protestantští.

Napsáno K. Marxem v dubnu–květnu 1871 a schváleno na zasedání Generální rady Mezinárodního dělnického sdružení dne 30. května 1871. Anglické znění vyšlo po prvé knižně v Londýně 1871. Současně bylo otištěno německé a francouzské znění. Německý text, zredigovaný B. Engelsem a opatřený Engelsovým úvodem, vyšel knižně v Berlíně 1891

KRONIKA UDÁLOSTÍ VE FRANCII

od 19. července 1870 do 30. května 1871

1870

- 19. červenec začala německo-francouzská válka
- 23. červenec První adresa Generální rady členům Mezinárodního dělnického sdružení o německo-francouzské válce
- 2. září porážka francouzské armády u Sedanu; byl zajat Napoleon III.
- 4. září je prohlášena republika a utvořena občanská vláda národní obrany
- 9. září Druhá adresa Generální rady o německo-francouzské válce
- 18. září německá armáda začíná obléhat Paříž
- 31. říjen pařížské dělnictvo se pokouší o povstání pod vedením Blanquiho a Flourense; radnice je přechodně obsazena a četní členové vlády národní obrany zatčeni

1871

- 21.–22. leden pařížské dělnictvo se znovu pokouší o povstání; vládní oddíly stíhají do dělnictva
- 28. leden vláda národní obrany uzavírá příměří s Bismarckem a chystá se vydat mu Paříž
- 13. únor je zahájeno Národní shromáždění v Bordeaux, zvolené 8. února
- 18. březen Thiersova vláda se pokouší odzbrojit pařížské dělnictvo a odebrat národním gardám děla; revoluce v Paříži; přechod moci do rukou ústředního výboru národních gard; Thiersova vláda utíká do Versailles
- 22. březen kontrarevoluční demonstrace monarchistů v Paříži; v Lyonu vyhlášena Komuna

23. březen v Marseille vyhlášena Komuna
26. březen volby do Pařížské komuny
28. březen vyhlášena Pařížská komuna; ústřední výbor národních gard předává moc Pařížské komuně
30. březen byly zrušeny odvody a stálé vojsko; národní gardy byly jedinou ozbrojenou mocí; dekret Komuny o zrušení dluhů z nájemného
1. duben dekret Komuny o nejvyšším platu zaměstnanců Komuny a jejích členů, který nesmí převyšovat 6000 franků ročně
2. duben dekret Komuny o odluce církve od státu a o znárodnění církevního majetku; počátek válečných akcí versailleské vlády proti revoluční Paříži
5. duben dekret o zatčení rukojmí jako odpověď na to, že versailleští zastřelili komunardy; versailleská vojska začala ostřelovat Paříž
6. duben národní gardy spálily guillotinu
16. duben dekret Komuny o tom, aby továrny zastavené podnikateli byly znovu uvedeny do chodu pomocí družstev, jež měli vytvořit dělníci, dosud v těchto továrnách zaměstnaní
17. duben dekret Komuny o prolongaci dluhopisů na tři roky
20. duben zrušení noční práce v pekárnách
30. duben zrušení zastaváren
9. květen vojska versailleských obsazují pevnůstku d'Issy
10. květen je podepsána dohoda mezi Thiersovou vládou a Bismarckem; Bismarck se zavazuje poslat zpět do Francie francouzskou armádu, která byla v německém zajetí, aby mohla být nasazena k svržení Pařížské komuny
16. květen byl zbořen Vendômešský sloup
21. květen poslední zasedání Pařížské komuny; zradou a nedbalostí národních gard vnikají vojska versailleských do Paříže
- 22.—28. květen v krvavých pouličních bojích v Paříži kladou pařížští komunardi hrdinný odpor vojskům versailleské kontrarevoluce
30. květen Marx předkládá na zasedání Generální rady Mezinárodního dělnického sdružení Adresu o občanské válce ve Francii

Affre, Denis Auguste (1793-1848) - pařížský arcibiskup, pokusil se smířit vojáky a barikádníky za červnových bojů; byl zabit u jedné z barikád kulkou vládních vojáků, 25. června 1848 - 69

Alexandr II. (1818-1881) - ruský car (1855-1881) - 28

arcibiskup pařížský - viz *Darboy*
Aurelle de Paladines, Louis Jean Baptiste (1804-1877) - francouzský generál, royalista; 3. března 1871 jej Thiers jmenoval velitelem národních gard v seineském departementu - 40, 42

Bedřich II. (Veliký) (1712-1786) - pruský král (1740-1786) - 76

Berry, Marie Caroline Louise de Bourbon (1798-1870) - vdova po druhém synovi Karla X., matka legitimního pretendentu na francouzský trůn, hraběte Chamborda, r. 1833 byla zatčena jako organizátorka legitimistického spiknutí - 34

Beslay, Charles (1795-1878) - francouzský inženýr, vynikající člen Pařížské komuny a francouzské sekce Internacionály, pravicový proudhonovec - 37

Bismarck, Otto Eduard von (1815-1898) - 7, 8, 10, 21, 28, 32, 34, 36, 38, 40, 52, 58, 61, 64, 65, 70, 71, 75

Blanqui, Louis Auguste (1805-1881)

- francouzský revolucionář a vůdce proletariátu v letech 1848-1849, utopický komunista, hlásal násilné uchopení moci spiknutím organizované menšiny; 36 let strávil v žalářích francouzské buržoasie - 13, 39, 43, 69

Bonaparte, Ludvík (1808-1873) - od prosince 1848 prezident republiky, od r. 1852 do r. 1870 francouzský císař pod jménem Napoleon III. - 7, 9, 10, 19, 21, 24, 25, 28-30, 33, 36-38, 41, 48, 49, 52, 56, 58, 60, 63

Boon, Martin James - anglický dělník, dřívě chartista, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1864-1872 - 72

Bradnick, Fred - člen Generální rady I. Internacionály - 72

Buttery, G. H. - člen londýnské sekce a r. 1871 člen Generální rady I. Internacionály - 72

Cabet, Etienne (1788-1856) - francouzský utopický socialista, autor „Cesty do Ikarie“ - 75

Caihill - člen Generální rady I. Internacionály - 72

Calonne, Charles Alexandre de (1734-1802) - ministr financí za Ludvíka XVI. (1783-1787); v době Velké francouzské revoluce vedoucí kontrarevoluční emigrace v Koblenci - 61

Cavaignac, Louis Eugène (1802-1857) - francouzský generál; když dostal od Ústavodárného shromáždění diktátorskou plnou moc, krutě potlačil červnové povstání pařížského proletariátu (1848) - 69

Coëtlogon, Louis Charles (1814-1886) - policejní prefekt za druhého císařství; byl odsouzen pro finanční podvody - 44

Cohen, James - dánský dělník, od r. 1867 člen Generální rady I. Internacionály - 72

Corbon, Claude Anthime (1808-1891) - francouzský sazeč, později redaktor; po 4. září 1870 starosta 15. pařížského okresu; poslanec Národního shromáždění (1871); za Komuny zastánce smíření s versailleskými - 32

Darboy, Georges (1813-1871) - pařížský arcibiskup, zatčen jako rukojmí a 24. května 1871 zastřelen komunardy - 69

Desmarêt - francouzský žandarm - 45

Douay, Félix Charles (1816-1879) - francouzský generál, v německo-francouzské válce byl zajat u Sedanu spolu s Napoleonem III., jeden z velitelů versailleských vojsk - 65

Dufaure, Armand Jules (1798-1881) - francouzský advokát, ministr za Ludvíka Filipa (1839), Cavaignaca a Bonaparta; r. 1871 ministr spravedlnosti ve vládě Thiersově - 39, 45, 62, 63

Dupont, Eugène (1830-1902) - francouzský dělník, komunista, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1864 - 72

Duval, Emile Victor (1841-1871) - francouzský dělník, blanquista, sekretář pařížské federální rady I. Internacionály, člen ústředního výboru národních gard, člen a generál Pařížské komuny; byl zajat a zastřelen versailleskými při výpadu 3.-4. dubna 1871 - 45

Eccarius, Johann Georg (1818-1889) - německý dělník, člen Svazu komunistů, sekretář Generální rady I. Internacionály v letech 1867-1871 - 72

Espartero, Baldomero (1793-1879) - španělský generál, vůdce liberální strany, regent královny Isabelly (1840-1843) a ministerský předseda (1854-1856) - 35

Eudes, Emile François Désiré (1843-1888) - francouzský žurnalista, blanquista, člen a generál Pařížské komuny; do 4. dubna byl vojenským delegátem Komuny - 13

Favre, Jules (1809-1880) - francouzský advokát a politik, buržoasní republikán, vicepresident a ministr zahraničí ve vládě národní obrany (1870), zúčastnil se krvavého potlačení Pařížské komuny - 32, 33, 37, 40, 43, 45, 58, 64, 74-76

Ferdinand II. (1810-1859) - král obou Sicílií, dostal přezdívku „král Bomba“, protože potlačil revoluci v Palermu a Messině bombardováním (1848) - 35

Ferry, Jules (1832-1893) - francouzský advokát a politik, jeden z katů Komuny, ministerský předseda (1880-1881 a 1883-1885), organizátor několika válečných výprav do kolonií - 34

Flourens, Gustave (1838-1871) - francouzský revolucionář, blanquista, člen a generál Pařížské komuny; byl zabit versailleskými při útoku vojsk Komuny 3. dubna 1871 - 39, 43, 46

Gallifet, Gaston de (1830-1909) - francouzský generál, velitel vojsk versailleských, kat Pařížské komuny - 45, 46, 73

Gambetta, Léon (1838-1882) - francouzský buržoasní politik; hlásil se k umírněnému křídlu republikánské strany; ministr vnitra ve vládě národní obrany (1870) - 32

Ganesco, Gregory (1830-1877) - francouzský publicista, narozený v Rumunsku, placený Napoleonem III. - 57

Giovacchini, P. - člen Generální rady I. Internacionály - 72

Gorčakov, Alexandr Michajlovič (1798-1883) - ruský diplomat a státník, ministr zahraničí za Alexandra II. (1856-1882) - 28

Guiod, Alphonse Simon - francouzský důstojník - 32

Guizot, François Pierre (1787-1874) - francouzský buržoasní historik a státník v době červencové monarchie - 35, 36

Hales, John (nar. asi r. 1830) - anglický dělník, člen londýnské rady odborů, člen Generální rady I. Internacionály (1866-1872) a r. 1871 její sekretář - 72, 75, 76

Hales, William - člen Generální rady I. Internacionály od r. 1869 - 72, 75, 76

Harris, George E. - anglický dělník, dříve owenovec a chartista, od r. 1869 člen Generální rady I. Internacionály a od r. 1870 její finanční sekretář - 72

Hausmann, Georges Eugène (1809-1891) - prefekt seinského departementu; za druhého císařství přebudoval hlavní město v zájmu buržoasie - 57, 68, 69

Heeckeren (d'Anthès), Georges Charles de (1812-1895) - francouzský šlechtic, později reakční bonapartista, jeden z aktivních účastníků státního převratu 2. prosince 1851; po r. 1830 ruský gardový důstojník, r. 1837 zavraždil v souboji A. S. Puškina - 44

Hervé, Edouard (1835-1899) - francouzský žurnalista, orleanista - 67

Hohenzollernové - dynastie, která vládla v Braniborsku - Prusku (1415-1918) a v císařství německém (1871-1918) - 21, 58

Huxley, Thomas Henry (1825-1895) - anglický přírodovědec, přítel a stoupenec Darwinův - 54

Changarnier, Nicolas Anne Théodule (1793-1877) - francouzský generál, orleanista; zúčastnil se potlačení červnového povstání v Paříži (1848); r. 1849 vrchní velitel pařížských národních gard a pařížské posádky - 45

Jacquemet - generální vikář arcibiskupa Affre v roce 1848 - 69

Jaubert, Hippolyte François, hrabě (1798-1874) - francouzský vědec a filolog, orleanista, ministr veřejných prací ve vládě Thiersově (1840) v době červencové monarchie, r. 1871 člen Národního shromáždění - 71

Jung, Hermann (1830-1901) - švýcarský dělník, emigrant v Londýně, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1864 - 72

Kolb, G. Fr. - člen Generální rady I. Internacionály - 72

král Bomba - viz *Ferdinand II.*

Laffitte, Jacques (1867-1844) - francouzský bankéř a politik, ministr financí v prvním ministerstvu Ludvíka Filipa - 34

Lecomte, Claude Martin (1817-1871) - francouzský generál, zúčastnil se nočního přepadení Montmartru 18. března 1871 a byl zabit vlastními vojáky, kteří přešli na stranu lidu, protože chtěl odzbrojit národní gardy - 42, 43, 47, 63-65

Leflô, Adolphe Emmanuel Charles (1804-1887) - francouzský generál, monarchista, poslanec ústavodárného a zákonodárného shromáždění (1848-1851), v letech 1870-1871 ministr války ve vládě Thiersově - 43, 46

Lessner, Friedrich (1825-1910) - německý dělník, člen Svazu komu-

nistů a Generální rady I. Internacionály od r. 1864 - 72
Ludvík Filip (1773-1850) - francouzský král (1830-1848) - 9, 34, 36, 37, 43, 52, 63
Ludvík Napoleon - viz *Bonaparte*, Ludvík
Ludvík XVI. (1754-1793) - francouzský král (1774-1792), popraven 21. ledna 1793 - 12
MacMahon, Marie Edme Patrice Maurice duc de (1808-1893) francouzský maršál, r. 1870 zajat u Sedanu. Když jej Bismarck propustil, stal se vrchním velitelem versailleských vojsk v boji proti Komuně (1871); prezident republiky (1873-1879) - 65, 69, 70
Markovskij - špión carské policie v polské emigraci ve Francii - 57
Millière, Jean Baptiste (1817-1871) - francouzský dělník, později advokát a revoluční publicista, levý proudhonovec; r. 1870 velitel národních gard, v únoru r. 1871 člen Národního shromáždění, kandidát Komuny; 26. května 1871 byl zastřelen versailleskými - 33, 75
Milner, George - irský dělník, dříve chartista, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1868 - 72
Mirabeau, Honoré Gabriel, comte de (1749-1791) - francouzský politik a známý řečník Velké francouzské revoluce, liberál, měl tajné spojení s dvorem - 35
Montesquieu, Charles Louis (1689-1755) - známý francouzský filosof dějin, spisovatel, ideolog konstituční monarchie, zastánce učení o rozdělení moci - 52
Mottershead, Thomas - irský dělník, dříve chartista, odborář, od r. 1869 člen Generální rady I. Internacionály - 72
Murray, Charles - anglický dělník, dříve chartista, trade-unionista, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1869 - 72

Napoleon I. (1769-1821) - francouzský císař (1804-1815) - 12, 16, 22, 23, 27, 36
Napoleon III. - viz *Bonaparte*, Ludvík

Orléani - francouzská královská dynastie (1830-1848) - 62

Palikao, Charles Guillaume (1796-1878) - francouzský generál a politik, ministr války od 9. srpna do 4. září 1870 - 39

Pène, Henri de (1830-1888) - francouzský žurnalista, z počátku legitimista, pak bonapartista, zakladatel listu „Gaulois“ a „Paris Journal“ - 44

Pfänder, Karl (kol. 1818-1876) - německý řemeslník, člen Svazu komunistů a od r. 1864 člen Generální rady I. Internacionály - 72

Pic, Jules - francouzský bankéř - 33

Picard, Arthur Eugène (1825-1877) - francouzský velkostatkář, bonapartistický žurnalista a bursovní spekulant, bratr Ernesta Picarda, člen dolní sněmovny od r. 1876 - 33, 34

Picard, Ernest (1821-1877) - francouzský advokát a politik, ministr financí ve vládě národní obrany, od 19. února až do svržení Komuny ministr vnitra ve vládě Thiersově - 33, 34, 40, 45, 71

Pietri, Joseph Marie (1820-1902) - aktivní účastník státního převratu 2. prosince 1851, pařížský policejní prefekt za druhého císařství - 21, 61

Pouyer-Quertier, Auguste Thomas (1820-1891) - francouzský továrník z Rouenu, politik, bonapartista, ministr financí ve vládě Thiersově (1871) - 39, 40, 64

Proudhon, Pierre Joseph (1809-1865) - francouzský maloměstský ekonom, jeden z theoretických zakladatelů anarchismu - 15

Reitlinger - osobní sekretář Julese Favra - 75

Roach, John - člen Generální rady I. Internacionály od r. 1871 - 72
Rühl, J. - člen Generální rady I. Internacionály od r. 1870 - 72

Sadler - člen Generální rady I. Internacionály - 72

Saïsset, Jean Marie Joseph Théodore (1810-1879) - francouzský vice-admirál, monarchista, zpátečník - 45

Simon, Jules (1814-1896) - francouzský politik a novinář, ministr lidovýchovný ve vládě národní obrany - 40

Stepney, Cowell William Frederick (1830-1872) - anglický socialista, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1868 a její pokladník do r. 1870 - 72

Sulla, Lucius Cornelius (138-78 př. n. l.) - římský vojevůdce a diktátor, pověstný hrozným vyhlazením svých politických odpůrců - 37, 66

Susanne, Louis (1810-1876) - francouzský generál, po krátkou dobu ministr války v únoru r. 1871 - 32

Tacitus, Publius Cornelius (kol. 55-120 n. l.) - římský dějepisec - 67

Taillefer - pokladník pojišťovací společnosti - 33

Tamerlan (Timur) (1336-1405) - mongolský kníže a dobyvatel, zakladatel mocného státu ve Střední Asii - 46

Tamisier, François Laurent Alphonse (1809-1880) - francouzský dělostřelecký plukovník a vojenský vynálezce, levicový republikán, od 4. září do 31. října 1870 velitel národních gard - 43

Taylor, Alfred - člen Generální rady I. Internacionály - 72

Thiers, Louis Adolphe (1797-1877) - francouzský buržoasní historik a politik. V době červencové monarchie byl několikrát ministrem,

v letech 1870-1871 člen vlády národní obrany, kat. Pařížské komuny - 11, 13, 20, 31, 32, 34-42, 44-48, 50, 55, 57, 58, 60-69, 71

Thomas, Clément (1809-1871) - francouzský generál, velitel národních gard (1848); jako Lecomte byl zabit 18. března 1871 vojáky, kteří přešli na stranu lidu - 42, 43, 47, 63-65

Tolain, Henri Louis (1828-1897) - francouzský dělník, proudhonovec, jeden ze zakladatelů francouzské sekce I. Internacionály; v době Pařížské komuny přešel k versailleským; později poslanec Národního shromáždění ve Versailles; byl vyloučen z Internacionály jako renegát - 46

Townshend, William - člen Generální rady I. Internacionály od r. 1869 - 72

Trochu, Louis Jules (1815-1896) - francouzský generál, bonapartista, po pádu Napoleona III. v čele vlády národní obrany (1870), velitel Paříže a jeden z katů Komuny - 31, 32, 37, 41, 43, 68

Vaillant, Edouard Marie (1840-1915) - francouzský inženýr a lékař, revolucionář, blanquista, člen I. Internacionály a Komuny, v letech 1871-1872 člen Generální rady v Londýně a později jeden z činitelů francouzské socialistické strany - 14

Valentin, Marie Edmond (1823-1879) - francouzský generál, pařížský policejní prefekt - 40, 61

Vilém I. (1797-1888) - pruský král (1861-1888) a německý císař (1871-1888) - 24, 65

Vinoy, Joseph (1800-1880) - francouzský generál, který velel versailleské rezervní armádě v době Pařížské komuny - 39, 40, 42-45

Vogt, Karl (1817-1895) - německý přírodovědec, vulgární materialista, maloměstský demokrat, zavilý nepřítel proletářského a ko-

munistického hnutí, placený Napoleonem III. - 33
Voltaire, François Marie (Arouet) (1694-1778) - jeden z nejslavnějších francouzských osvícenců a spisovatelů - 46

Weston, John - anglický dělník, dřívě stoupenec Roberta Owena, člen Generální rady I. Internacionály

od r. 1864 a její pokladník od r. 1870 - 72

Zabicki, Anton - polský dělník, revoluční socialista, účastník maďarské revoluce v letech 1848-1849, člen Generální rady I. Internacionály od r. 1866 - 72

Zévy, Moritz - člen Generální rady I. Internacionály - 72

KAREL MARX

OBČANSKÁ VÁLKA VE FRANCII

Šéfredaktorka nakladatelství Jarmila Prokopová. Odpovědná redaktorka Miluše Svatošová. Za toto vydání odpovídá Milena Kirschnerová. Technický redaktor Valtr Gecl. Korektor Alois Dastych.

Velká knihovna marxismu-leninismu, sv. 21. 30100/1, 45444/51/3/III/1, 677a. Saz. 29. I. 1951, tisk 21. V. 1951. 3., ve Svobodě 2., aut. vyd. Náklad 20.750. (50.751 až 71.500). Pl. ar. 5,5, aut. ar. 5,53. Pap. 221-13, 86×112, 80 g. Tisk Svoboda, n. p., záv. 9, Český Těšín, se sazby garmond Nordická antiqua. 1%. Cena kart. 13 Kčs, váz. 33 Kčs.